

BELEDİYELER İÇİN ÇOCUK KATILIMI EĞİTİM VE UYGULAMA KILAVUZU

RAINING 2010
since
Brooklyn

BELEDİYELEER İÇİN ÇOCUK KATILIMI EĞİTİM VE UYGULAMA KILAVUZU

Hazırlayan:

Adem Arkadaş-Thibert

Katkı Sağlayanlar:

Fatma Nil Ayhan

Zehra Tosun

Bu çalışmaların yürütülmesinde belediyelerin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ve ilgili mevzuata uygun hareket etmesi önem arz etmektedir.

Her hakkı saklıdır. Eserin içeriğinin sorumluluğu yazarlarına aittir. Bu eserde yer alan ifadeler UNICEF ve Türkiye Belediyeler Birliği'nin resmi görüşlerini temsil etmez. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Para ile satılamaz.

Ankara - 2020

İÇİNDEKİLER

SUNUM	6
1. GİRİŞ	10
2. TEMEL KAVRAMLAR	11
Katılım hakkı	12
3. TEMEL PRENSİPLER	16
4. ÇOCUK KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN ATILACAK ADIMLAR	18
5. ÇOCUK KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN ÖNERİLEN FAALİYETLER	20
Öneri faaliyet/uygulama 1. Çocuk katılımın belediye meclis kararı ile ilke hâline getirilmesi	21
Öneri Faaliyet/Uygulama 2. Çocuk hakları ve çocuk katılımı bilgilendirme kampanyası	21
Öneri Faaliyet/Uygulama 3. Belediye çocuk web sitesi/sosyal medya sayfası	21
Öneri Faaliyet/Uygulama 4. Belediye çocuk destek hattı	22
Öneri Faaliyet/Uygulama 5. Belediye çocuk gazetesi/dergisi	22
Öneri Faaliyet/Uygulama 6. Çocuk hakları ve katılımı eğitimleri	23
Öneri Faaliyet/Uygulama 7. Çocuklar için mahallelerde ve parklarda istek ve şikâyet kutuları	23
Öneri Faaliyet/Uygulama 8. Mahalli çocuk grupları/kulüpleri	24
Öneri Faaliyet/Uygulama 9. Belediye çocuk danışma grubu	24
Öneri Faaliyet/Uygulama 10. Çocuk Meclisi/Kent Konseyi Çocuk Grubu	25
6. İZLEME VE DEĞERLENDİRME	26
7. EKLER	27
EK 1: Belediye Çocuk Birimi için Örnek Çocuk Koruma Politikası	27
EK 2: Katılım Bilgi Notu	30
EK 3: Belediye için Örnek Çocuk Katılım Politikası	32
EK 4: Örnek Çocuk Dostu Şehirler Çocuk Katılımı Eğitim Programı	35
EK 5: Çocuk Katılımının İzlenmesi ve Değerlendirilmesinde kullanılabilecek yöntemler, örnek kontrol listeleri ve göstergeler	36
NOTLAR	45

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
ÇDŞ	Çocuk Dostu Şehirler
ÇHS	Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği

SUNUM

Hızlı kentleşme süreciyle 2050 yılında dünya nüfusunun üçte ikisinin kentlerde yaşayacağı varsayılmaktadır. Bu nüfusun yarısını da 24 yaşın altındaki bireylerin oluşturacağı öngörülmektedir.

Hızlı kentleşme, kentler ve kent yaşamı üzerine yeniden düşünmemizi gerektirmektedir. Kentler büyük fırsatlar sunarken, yeni zorluklar da yaratmaktadır. Bu zorlukların en önemlileri; kent yoksulluğu, gıda güvenliği, mali krizler, işsizlik, ulaşım, çevre ve atık sorunları ile iklim değişikliğinin etkileridir. Kent yaşamının zorluklarından en ağır ve çok yönlü etkilenenler ise çocuklardır.

Bu zorluklar karşısında en savunmasız grup olan çocukların sağlık, eğitim, barınma, sosyal güvenlik, içme suyu ve hijyenik yaşama yönelik erişimleri ile; şiddet, ihmal ve istismardan korunmaları kent yönetimleri için giderek önem kazanan bir görev haline gelmektedir.

Türkiye’de kırdan kente göç, sanayileşme ve ekonomik büyüme ile tetiklenen şehirleşme hem ekonomik hem de demografik açıdan değişiklikler getirmiştir. 1950’lerde %25 olan şehirli nüfus, 2019 yılı itibarıyla %92,8’e yükselmiştir ve şu anda 30 büyükşehir bulunmaktadır. Türkiye nüfusunun üçte birini oluşturan çocukların ihtiyaçları ve öncelikleri, bu dinamik ve hızlı değişim sürecinde dikkate alınmalıdır.

Belediyeler yerel düzeyde çocukların günlük hayatını etkileyen birçok hizmeti yürüttükleri için, çocuk odaklı hizmetlerin sunulması konusunda, belediyelere büyük görevler düşmektedir. Belediyeler birçok konuda hem soruna hem de çözüme en yakın kurumlardır. Sınırları içinde yaşayan vatandaşların ve çevrenin ihtiyaçlarını bilirler ve çözüm üretmek için ilgili kaynaklara sahiplerdir. Kısacası, çocuklar için yaşanabilir çevreleri oluşturmak belediyelerin görev alanına girmektedir. Bu nedenle bu kılavuz, belediyelerin çocukları ilgilendiren konulara ilişkin rollerini, görevlerini ve çocuk hakları ve refahına katkıda bulunmak için yapabilecekleri çalışmalarda belediyelere yardımcı olmak amacıyla hazırlanmıştır.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye göre, Taraf Devletler uluslararası hukuk çerçevesinde çocukları da ilgilendiren her konuda çocukların yüksek yararını sağlamak zorunluluğundadır.

Ancak, hukuki sorumluluklar dışında da çocukların sağlık, refah ve güvenliği özel ilgi isteyen bir konudur. Çünkü:

- Çocuklar tamamen başkalarının bakımına muhtaç olarak doğarlar. Ancak yetişkinlerin yardımı ile bağımsız birer birey olurlar.
- Çocukların küçük yaşlarda yaşadıkları çevre ve aldıkları bakım, ileriki yıllarda gelişim ve büyümelerini pozitif ya da negatif olarak ciddi şekilde etkilemektedir.
- Yetişkinlere bağımlı olmalarından dolayı çocuklar özellikle daha kırılgan bir durumdadırlar. Yaşadıkları koşullardan -yoksulluk, yetersiz barınma imkânları, çevre kirliliği gibi durumlardan- yetişkinlere nazaran daha fazla etkilenirler.
- Çocuklar; çocuk olma durumlarından dolayı, çoğu zaman çığneden haklarına çare aradıklarında ciddi sorunlarla karşılaşabilmektedirler.
- Çocukların oy kullanma hakkı olmadığı için politik sistem içerisinde önemli bir rol oynayamazlar. Eğer özel düzenlemeler yapılmaz ise, kendi hayatları üzerinde çok büyük etkileri olan kamu politikaları üzerindeki etkileri çok az olacaktır.
- Çocukların sağlıklı gelişimi ve etkin katılımı bir toplumun ya da bir şehrin geleceği için son derece önemlidir.

Dolayısıyla toplum içerisinde çocuklara öncelik tanınmasına ve onların katılımına ihtiyaç vardır.

UNICEF Çocuk Dostu Şehir Yaklaşımı ve Çocuk Dostu Şehrin Yapı Taşları (ÇDS)

Yukarıda özetlenen dinamikler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi esas alan Çocuk Dostu Şehirler İnisyatifi'nin başlangıç noktasını oluşturmuştur.

Bu çalışmaların ilk örnekleri İstanbul'da yapılan 1996 Habitat Zirvesinde ortaya konulmuştur. 2000 yılında UNICEF Innocenti Araştırma Merkezi'nde oluşturulan uluslararası sekretarya ve yönetim yapısı ile Çocuk Dostu Şehirlerin bileşenleri ve standartları oluşturmaya başlanmış, 2002 yılında yapılan BM çocuk özel oturumunda yapı taşlarının belirlenmesiyle tüm program istematik bir niteliğe kavuşmuştur.

Çocuk Dostu Şehri oluşturan 9 yapı taşı vardır. Çocuk Dostu Şehir olma yolunda ilerleyen belediyeler; kentlerinde politika belirlerken, strateji geliştirirken, hizmet planlar ve sunarken bu yapı taşlarını dikkate alarak ilerleyebilirler.

- Çocukların katılımı
- Çocuk dostu yasal çerçeve

- Şehir genelinde çocuk hakları stratejisi
- Çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizması
- Çocuk bütçesi
- Şehirdeki çocukların olağan durum raporu
- Çocukların haklarının bilinmesi
- Çocuklar için bağımsız savunuculuk
- Çocuk etki değerlendirilmesi ve ölçülmesi

Çocuk Dostu Şehirde çocuğa saygı duyulur, çocukların anlama yeteneklerine ve deneyimlerine değer verilir, çocuklara görüşleri sorulur, gerekli açıklamalar yapılır, çocuklarla beraber çalışılır ve çocuklara şehirleriyle ilgili kararları etkileyebilme fırsatları sunulur. Bütün çocukların -coğrafi bölge ve sosyoekonomik yapı, din, gelir, cinsiyet, engellilik durumu vb. sebeplere bağlı ayrımcılıkla karşılaşmadan- kendilerini eşit birer vatandaş olarak hissetmeleri sağlanır. Yine Çocuk Dostu Şehirde bütün çocuklar -herhangi bir ayrımcılığa uğramadan- sağlık, eğitim, bilgiye erişim gibi temel hizmetlerden yararlanır. Bütün çocukların temiz bir çevrede, hayvanlar ve bitkilerin olduğu doğal alanlarda arkadaşlarıyla buluşup oynayabileceği, kültürel etkinliklere katılabilecek hizmetlere eşit erişimi olur.

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeyi yerel düzeyde hayata geçirmek; çocukların rahatça yaşayabilecekleri ve her alanda katılıp katkı sağlayabilecekleri bütüncül bir yönetim çerçevesini uygulamak demektir. İnsan haklarıyla ilgili standartları korumaya, geliştirmeye ve yaşama geçirmeye çalışır. Çocuk Dostu Şehir kalkınmaya ilişkin sorunların çocukları en çok etkileyen boyutlarını sürekli olarak analiz eder, çocuk hakları ve refahını geliştirir, çocuğa yönelik ayrımcı uygulamaları ortadan kaldırmaya çalışır, eşitsiz güç ve kaynak dağılımını hafifletmeye çalışır.

Çocuk Dostu Şehir, çocukların "yaşamak istedikleri kente" ilişkin vizyonunun gelişmesine olanak sağlayan; çocukları sorun olarak değil, çözüm ortağı ve geleceğin kurucusu olarak gören; çocuk gruplarının yaşadığı sorunları ortaya çıkarıp bu sorunlara tüm şehrin katılımıyla çözüm bulan bir yaklaşımdır.

UNICEF Türkiye Ofisi ve Türkiye Belediyeler Birliği Çocuk Dostu Şehirler yaklaşımı çerçevesinde Türkiye'de belediye hizmetlerini çocuk odaklı hale getirmek ve belediyelerin çocuklara yönelik vizyonlarına sistematik katkılarda bulunmak amacıyla 2018 yılından bu yana kapsamlı bir işbirliği yürütmektedir. Bu rehber kitap da söz konusu işbirliği kapsamında hazırlanmıştır.

1. GİRİŞ

Bu kılavuzun amacı; belediyelerin sağladığı tüm hizmetler ve belediyelerin geliştirdikleri politika ve çalışmalarında doğrudan ya da dolaylı olarak çocuk katılımını nasıl sağlayabilecekleri konusunda destek olmaktır. Kentte yaşayan çocukların yaşadıkları mekanları tanımaları ve kentte söz sahibi olmaları çocukların gelişimleri açısından çok önemlidir. Kılavuz belediyelere çocukların doğrudan görüp katkı verebileceği, verdiği katkıyı ve yarattığı değişimi daha yakından, hızlı ve aracsız (yetişkin olmadan) görebileceği, böylece demokratik karar alma yöntemlerini deneyimleyerek içselleştirebileceği bir ortamı nasıl yaratacaklarını göstermektedir. Böylece, yerel düzeyde çocukların demokratik süreçlere katılmaları sağlanacak, çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda fikirlerini belirtebilecek ve görüşlerini açıkça ifade edebileceklerdir.

Çocukların kentsel mekanlarda kendilerini ifade edebilmeleri kentteki aktörleri, dinamikleri, ve kentin işleyişini kendi yaşam algıları üzerinden anlayabilmeleri için önem taşımaktadır. Yerel yönetimlerdeki katılım süreçlerine, çocukların da dâhil edilmesi kentin gelişimi açısından da anlamlıdır. Çocukların, belediyelerin karar alma sürecinden ve uygulamalarından haberdar olması ve bu uygulama ve süreçlere katılabilir olmaları, yerel demokrasiyi de güçlendirmektedir. Yani yerel demokrasinin gelişmesi ve sağlıklı, özgür ve özgüvenli çocukların var olabilmesi için yerel yönetimlerde çocuk katılımının sağlanması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen nedenlerden dolayı kılavuzda çocuk katılımına ilişkin temel kavramların tanımlarına, çocuk katılımı ilkelerine ve mekanizmalarına ve, bu ilkelerin yerel yönetimlerde nasıl hayata geçirilebileceğine ilişkin iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca çocuk katılımının izleme ve değerlendirme süreçlerine ve çocuk katılımı izlenmesi ve değerlendirilmesinde kullanılabilecek yöntemler de kılavuzda yer almaktadır.

2. TEMEL KAVRAMLAR

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) yasal anlamda, çocukların ve gençlerin kendilerini etkileyecek olan her kararda söz hakkına sahip olduklarını belirtmektedir. Sözleşme, dünyanın her yerinde aynı anlamı ifade eder. Şemsiye hak olarak da adlandırılabilen başlıca beş temel hak, devletlerin Sözleşmeyi uygulamasını yönlendirir: Ayrım gözetmeme (ÇHS Madde 2); çocuğun yüksek yararı (ÇHS Madde 3); hakların uygulanması (ÇHS Madde 4); yaşama, hayatta kalma ve gelişme (ÇHS Madde 6) ve katılım (ÇHS Madde 5, 12, 13, 14, 15, 16, 17). Bu kılavuz, ÇHS'nin katılım ilkesi çerçevesindeki hak maddeleri üzerinden temel kavramları, prensipleri ve bunların uygulamadaki yansımalarını içermektedir.

Katılımı bir hak olarak anlamak için ilk olarak "hak" kavramını anlamak gerekir. Hak; tarafsız ve eşit, yani adil bir şekilde sahip olunan özgürlüklerdir. Bu özgürlüklerin korunması anayasa ve kanunlar aracılığıyla kişilere tanınmıştır. Haklar evrenselidir yani herkes içindir. Haklar yasal yükümlülük ve sorumluluklar içerir. Kişi, devletten ya da diğer kişilerden hakkının yerine getirilmesini isteyebilir veya talep edebilir. Örneğin, çocukların okul ya da belediye gibi hizmet yönetim birimlerinin yönetiminde söz sahibi olmaları bir haktır ve bu hakkı yerine getirmedeki sorumlu, kamu idaresi yani devlettir.

İnsan hakları insanca yaşamamız için sahip olduğumuz, yokluğunda insanlık onuruna yakışır bir hayat süremeyeceğimiz haklardır. Bu haklar, temel ihtiyaçlara dayanır. Örneğin, düşüncelerimizi özgürce ifade etmek, toplanıp ortak hareket etmek, göç etmek, hayatımız tehlikedeysen güvenli bir yere kaçıp sığınmak, vücudumuzun ihtiyaç duyduğu gıdayı almak; hem vücudumuz hem de sağlığımız için hijyenin kaynaklarından olan suya erişime sahip olmak; hayatta kalmak için su kaynaklarına, nefes alabilmek için temiz havaya sahip olmak; fiziksel, bilişsel, psikolojik, sosyal gelişim için sömürüden, istismardan, ihmalkâr davranıştan korunmak temel ihtiyaçlardır. Bu haklar anayasal ve yasal koruma altındadır. Yaşlar, cinsiyetleri, ırkları, dili, inancı ne olursa olsun tüm insanlar eşit haklara sahiptir. İnsan haklarına saygılı bir ortamı yaratmak da devletlerin ve tüm toplumun görevidir.

ÇHS, çocukların insan haklarını tanımlar. Çocuklar gelişme hâlindeki fiziksel ve bilişsel durumlarından dolayı ihmal ve istismara karşı yetişkinlere göre daha savunmasızlardır. Bu nedenle onların daha ayrıcalıklı haklarla korunmaya ihtiyaçları vardır. Çocukların daha iyi korunmalarını sağlamak için 1979-1989 yılları arasında, Birleşmiş Milletler (BM) çatısı altında, dünyadaki tüm devletler -Türkiye de dâhil olmak üzere- bir araya gelerek tüm kültürlerde ve tüm inançlarda kabul edilen, çocukların temel ihtiyaçlarına ve bilimsel kanıta dayanan Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi (ÇHS) hazırlamış ve ülkeler, bu antlaşmayı ülkelerinde yasa olarak kabul etmeye davet edilmiştir. Şu anda Türkiye de dâhil 196 ülke, ÇHS'yi ülkelerinde yasallaştırarak tüm çocukların özel ve vazgeçilmez haklara sahip olduğunu kabul etmiştir.

ÇHS, 18 yaşın bitimine kadar her bireyi çocuk olarak tanımlar (Madde 1). ÇHS'de, çocukların haklarını koruyan, özgürlüklerini güvence altına alan 41 madde bulunmaktadır. Bunun yanında ÇHS; devletlerin çocuk haklarına saygı göstermesi, çocukları koruması ve haklarını hayata geçirecek ortamı yaratmakta onlara destek olması için Çocuk Hakları Komitesi'ni de içeren bir hesap verebilirlik sistemi oluşturmuştur. Aşağıdaki 5 şemsiye hak, Çocuk Hakları Komitesi tarafından sözleşmede yer alan tüm diğer haklar uygulanırken dikkat edilmesi gereken haklar olarak kabul edilmiştir.

ŞEMSIYE HAKLAR

- Ayrımcılık yasağı (Madde 2)
- Çocuğun yüksek yarar (Madde 3)
- Yaşama, hayata kalma ve gelişme (Madde 6)
- Katılım (Madde 5, 12-17)
- Kaynaklar ve uygulama (Madde 4)

Hizmet Sağlanması Hakkı: Kaynaklar, beceriler, çocuklar için gereken yaşam standardını, sağlık bakımını, ücretsiz eğitimi, yasal ve sosyal servisleri içerir,

Korunma Hakkı: Çocukların ayrımcılıktan, sömürüden, istismardan, ihmalden, zorbalıktan, kaçınılmaktan vs korunmasını ve çocuk adalet sisteminde güvende olmalarını içerir.

Katılım Hakkı: Çocukların düşüncelerini özgürce ifade etmelerini, demokratik karar alma süreçlerinin her düzeyinde (belediye alt yapı çalışmaları, valilik kaymakamlık, köy, mahalle muhtarlığı, vb) fikirlerinin değerlendirilmesi, bilgilendirilmeyi ve sosyal hayata katılımı içerir.

Bu beş şemsiye hakkı bir masaya benzetebiliriz: Çocuğun; ayrıma maruz kalmama (en çok dışlanmış ve zor durumda bulunan çocuk gruplarını öncelikle, çocuklar arasında ayrım yapmama vb.), yüksek yarar (kararlara çocukların katılması, şiddetsiz ortam vb.), uygulama ve katılım haklarının korunması (bütçe, eğitilmiş personel, yasalar, izleme ve raporlama, bağımsız denetleme vb.), onun hayatta kalmasına ve gelişmesine hizmet eder. Masanın herhangi bir ayağı olmadığında masa ayakta durmadığı gibi, bu hakların bir tanesinin bile uygulanmasında eksiklik olursa çocuk hakları programı da yürümez hâle gelir.

Katılım hakkı

Katılım hakkı; çocukların kendi görüşlerinin ve yetişkinlerin görüşlerinin nasıl dikkate alındığını ve süreçlerin sonucunu nasıl şekillendirdiğini öğrenebildikleri, çocuklar ve yetişkinler arasında bilgi paylaşımı ve diyalog dâhil olmak üzere devam eden süreçleri tanımlamak için günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Çocukların katılım hakları ile ilgili son 20 yıldır birçok çalışma yapılmış, BM Çocuk Hakları Komitesi yüzlerce ülke raporunu incelemiştir. Bu çalışmalar ve incelemeler sonucunda çocuk katılımı şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Çocuk katılımı, değişik düzeylerde kendilerini etkileyen karar alma süreçlerine çocukların düzenli ve sürekli bir şekilde görüş bildirmesi, düşünce, planlama, izleme ve değerlendirme de dahil tüm süreçleri etkileyebilmesi, bu görüşler kullanılarak yasaların, politikaların, uygulamaların hayata geçirilmesidir.”

Bu süreç aşağıda sıralanan koşulların yerine getirilmesini gerektirir:

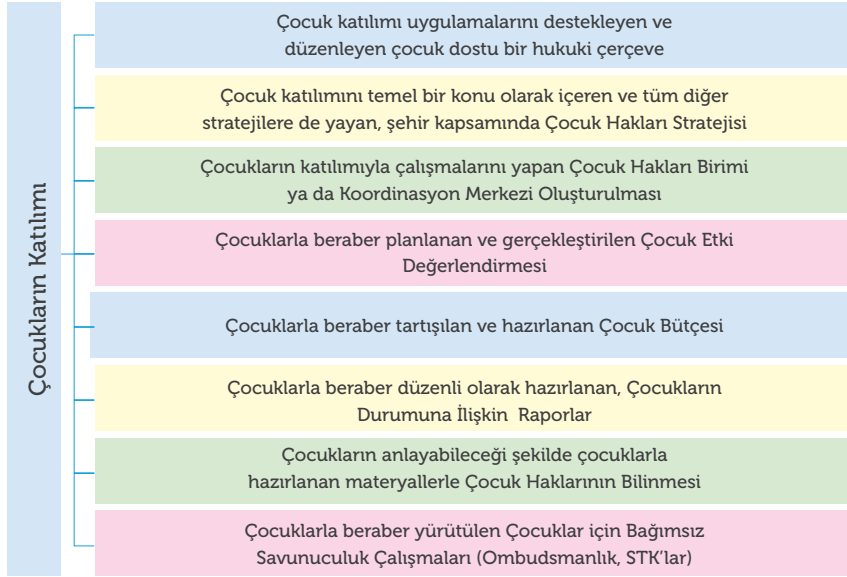
- Çocuk ve yetişkinler arasında karşılıklı saygı ve güç paylaşımı esasına dayalı kesilmeyen diyalog ve bilgi paylaşımı;
- Çocuklara hem süreci hem de sonuçları etkileyebileceği güç ve yetkinin tanınması;
- Çocukların gelişen kapasitelerine, tecrübelerine, ilgilerine saygı duyulması;
- Farklı yaş grubundaki ve engellilik durumundaki çocukların kendilerini farklı şekillerde ifade edebileceği, tüm çocukların katılım hakkı olduğu görüşünün benimsenmesi;
- Çocukların, deneyimlemekte oldukları çocukluk hakkında “uzman” olduklarının unutulmaması.

Yani, çocukların katılım hakkından bahsettiğimizde kısa dönemli, izole ve kendiliğinden oluşmuş iyi ama küçük örneklerden değil; yasalar ile korunan, politikalar ile uzun vadeli planlanan, programlar ile günlük hayatın bir parçası olması gereken bir yükümlülüğün söz ediyoruz.

Çocuk katılımı, çocukların birey oluşunu ve otonomilerini ilgilendiren bir süreçtir. Bu yüzden, çocukların gelişen kapasiteleri gözeticilerle onlara katılım ortamları yaratılmalıdır. Bu katılım ortamları, çocukların görüşlerini özgürce ifade edebilmeleri ve dinlenilmeleri için, değişik çocuk gruplarına (gelişim düzeyleri ve ihtiyaçları, engellilik, değişik dil ve kültürel ihtiyaçları düşünülerek) uygun olacak şekilde yaratılmalıdır.

Katılım temel bir hak olduğu ve demokrasinin de temelini oluşturduğu için, bu hakkın kamu yönetiminin her alanında hissedilmesi ve uygulanması; çocuklar tarafından uygulanmasını da mümkün kılacaktır.

Bu kadar temel bir hak olması nedeniyle çocuk katılımı, Çocuk Dostu Şehrin (ÇDŞ) dokuz yapı taşından ilki olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer deyişle, gerçek anlamda çocukların belediye yönetimine ve işleyişine katılımını sağlayamayan hiçbir belediye çocuk dostu şehir olamaz.

Katılım hakkı; ÇHS Madde 12 içinde irdelenmekle birlikte, bununla ilişkili bir seri hakkın da göz önünde bulundurulması gereklidir:

ÇHS Madde 5, çocuğun gelişen kapasitesiyle kendi hakkını kullanması ve kendisinden sorumlu yetişkinlerin çocuk üzerindeki yönlendiriciliğini yavaş ve kademeli olarak çocuğa devretmesi

ÇHS Madde 12, çocuğun; söyleyeceklerinin ve düşüncelerinin dinlenmesi ve fikrine gereken değerini veya ağırlığın verilmesi, kendini ilgilendiren kararlara katılımının sağlanması

ÇHS Madde 13, düşünce özgürlüğü

ÇHS Madde 14, din ve vicdan özgürlüğü

ÇHS Madde 15, toplanma ve örgütlenme özgürlüğü

ÇHS Madde 16, özel hayata saygı

ÇHS Madde 17, çocuğun gelişimini olumlu etkileyecek doğru ve anlayabileceği şekilde hazırlanmış olan bilgiye zamanında erişim hakkı

Çocuk Katılımı Neden Önemlidir?

Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda söz sahibi olmaları, fikirlerinin dinlenmesi, görüşlerinin dikkate alınması ve yetişkinlerden gerekli desteği alabilmesi, çocuğun gelişimi için çok önemlidir. Katılımın katkıları şunlardır:

- Çocuk kendine güvenmeye başlar,
- Kendini bir birey olarak hissetmeye başlar,
- Hak ve sorumluluklarını öğrenir,
- Problemlerine çözüm bulmayı ve çözüm ararken daha geniş açından bakmayı öğrenir,
- Toplumun bir parçası olur,
- Toplumun sorunlarına daha duyarlı olur,
- Demokrasi kavramını öğrenir ve kendi hayatında uygulamaya başlar,
- Karar alma sürecine katıldığında, kararların uygulanmasına daha kolay uyum sağlar.

Çocuk Katılımının Adımları:

- Çocuk hakları herkes tarafından bilinmelidir.
- Çocuğun da bir birey olduğu unutulmamalıdır.
- Çocuğa karşı dürüst ve açık olunmalıdır.
- Çocuklara saygı duyulmalıdır.
- Çocuğa hoşgörüyle yaklaşılmalıdır.
- Aileler ve ilgili kurumlar, çocuk katılımı konusunda bilinçlendirilmelidir.
- Çocuklar ve yetişkinler farklı yapıdadır ve çocukların farklı ihtiyaçları vardır; çocuklar ve yetişkinler arasındaki farklılıklar bilinmelidir.
- Çocuklarla iyi iletişim kurulmalıdır.
- Çocukların her zaman yetişkinleri talepleri doğrultusunda faaliyette bulunamayabilecekleri unutulmamalıdır.
- Çocukların ilgi alanları tespit edilmeli ve bu konularda çalışmalar yapmaları teşvik edilmelidir.
- Katılımda fırsat eşitliği sağlanmalıdır, hiçbir çocuk ayrımcılığa maruz kalmamalıdır.
- Çocukların karar alıp uygulamalarında, yetişkinler; demokratik ortamı sağlamak için kolaylaştırıcı olmalıdır.
- Çocukların görüşlerini paylaşabileceği bir platform (komite, grup, kulüp, meclis vb.) oluşturulmalı ve işleyiş kuralları yine çocuklar tarafından belirlenmelidir.

3. TEMEL PRENSİPLER

Çocuk veya çocukların dinlendiği ve katıldığı tüm süreçler şu nitelikleri taşımalıdır ("ÇHS Çocuk Katılımı Genel Yorumu"ndan alınmış ve uyarlanmıştır):

1. Şeffaf ve bilgilendirici – Çocuklara görüşlerini özgürce ifade etme ve görüşlerine gerekli ağırlığın verilmesi hakları ve bu katılımın nasıl gerçekleşeceği, kapsamı, amacı ve potansiyel etkisi konusunda; tam, erişilebilir, çeşitliliğe duyarlı ve yaşlarına uygun bilgi sağlanmalıdır.

2. Gönüllü – Çocuklar hiçbir zaman dilekleri dışında görüşlerini ifade etmeye zorlanmamalı ve istedikleri aşamada bu katılımlarını durdurabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir, katılıma gönüllü olabilmeleri için ayrıca;

- I. konu hakkında bilgilendirilmeleri,
- II. kendilerine söz hakkı tanınması,
- III. beklentilerinin dikkate alınması,
- IV. kendi istekleriyle görev almaları ve sorumluluk paylaşmaları,
- V. gerektiğinde yetişkinlerden yardım alabilmeleri,
- VI. kendilerine saygı duyulması,
- VII. kendi iradeleriyle kararlar alabilmeleri gerekir.

3. Saygılı – Çocuklara görüşlerini bildirmeleri veya faaliyet başlatmaları için fırsatlar sağlanmalı, görüşleri saygı ile karşılanmalıdır. Çocuklarla çalışan yetişkinler; çocukların katılımının iyi örneklerini -aileye, okula, kültüre ve çalışma ortamına olumlu katkılar- kabul etmeli, onlara saygı göstermeli ve bunlardan yararlanmalıdır. Bu yetişkinlerin ayrıca çocukların yaşamlarının sosyoekonomik, çevresel ve kültürel bağlamını anlamaya ihtiyacı vardır. Çocuklar için ve çocuklarla birlikte çalışan kişiler ve kuruluşlar ayrıca çocukların kamusal etkinliklere katılımı ile ilgili görüşlerine saygı göstermelidir.

4. İlgili – Çocukların görüşlerini ifade etme hakkı olduğu konular; çocukların yaşamları ile gerçekten ilgili olmalıdır ve bilgi, beceri ve kabiliyetlerini kullanmalarına olanak vermelidir. Bunun

yanında, çocukların kendilerinin ilgili ve önemli gördükleri konuları vurgulamaları ve ele almalarına olanak sağlanmalıdır.

5. Çocuk dostu – Ortamlar ve çalışma yöntemleri, çocukların kapasitelerine uyarlanmalıdır. Çocukların yeterince hazırlanmasını ve onların görüşlerini katmak için gerekli güvene ve fırsata sahip olmalarını sağlamak için yeterli zaman ve kaynak sağlanmalıdır. Çocukların yaşlarına ve gelişen kapasitelerine göre farklı düzeylerde destek ve katılım biçimlerine ihtiyaç duyacağı hususu dikkate alınmalıdır;

Bunu gerçekleştirmenin yollarından biri faaliyetleri, oyunlaştırılmış etkinliklere dönüştürmek ya da o şekilde tasarlamaktır. Oyunlaştırılmış etkinlikler, özellikle çocuklar için, kalıcı öğrenme sürecinin araçlarıdır. Etkinlikler sırasında takım oluşturulur. Grup çalışması ya da faaliyetler sonunda kazanılan küçük bir zafer, çocuğun kendine güvenini arttırabilir. Oyun oynamak, sosyal becerilerin gelişmesini sağlar. Etkinlikler sırasında kişiler arasındaki farklılıklar ortaya çıkar ve herkes diğer katılımcılar hakkında fikir sahibi olur, onların görüşlerinden yararlanır, yeni şeyler öğrenir.

ÇHS Madde 31'de çocuğun oyun oynama hakkına sahip olduğundan ve diğer haklar gibi oyun oynama hakkında da çocuğa eşit fırsatlar sağlanması gerektiğinden bahseder. Bu nedenle faaliyetlerimizde her zaman 31'inci maddeyi düşünmemiz ve programımızı oyunları da içerecek şekilde düzenlememiz gerekmektedir. Yetişkinler ve özellikle çocuklar, oynayarak daha kolay öğrenebildikleri için; oyun yöntemi, insan hakları eğitimlerinde de sıklıkla kullanılan ve kullanılması önerilen bir yöntemdir.

6. Kapsayıcı – Katılım kapsayıcı olmalı, mevcut ayrımcılık kalıplarından kaçınılarak hem kız hem erkek dışlanmış çocuklar için katılım fırsatları teşvik edilmelidir. Çocuklar homojen bir grup değildir; katılımın herhangi bir gerekçeyle herhangi bir ayırım yapılmadan herkes için fırsat eşitliği öngörmesi gerekir. Programların, tüm topluluklardan çocuklara kültürel olarak duyarlı olmaları da sağlanmalıdır.

7. Eğitim ile desteklenmiş – Yetişkinler çocuklarla ortaklaşa çalışmak ve çocukların -gelişen kapasitelerine uygun olarak- katılımlarını etkin bir şekilde kolaylaştırmak için hazırlık, beceri ve desteğe ihtiyaç duyar. Çocuklar da kendileri faaliyet yapabilsinler ya da diğer çocukların katılımını daha bilinçli sağlayabilsinler diye etkin katılımın nasıl destekleneceği konusunda eğitmen ve kolaylaştırıcı olarak eğitilebilir ve sürece dahil edilebilirler; örneğin hakları ile ilgili etkin katılım farkındalığı ve toplantı organizasyonu eğitimi, kaynak geliştirme, medya ile ilişkiler, topluluk önünde konuşma ve savunuculuk alanlarındaki becerilerini güçlendirmek için kapasite geliştirmeye ihtiyaç duyarlar.

8. Güvenli ve riske karşı duyarlı – Belli durumlarda, görüşlerin ifade edilmesi riskler içerebilir. Yetişkinlerin birlikte çalıştıkları çocuklara karşı sorumluluğu vardır ve çocukların şiddet, sömürü veya katılımlarının başka herhangi bir olumsuz sonucu ile ilgili risklerini asgariye indirmek için her türlü tedbir alınmalıdır. Uygun koruma sağlamak için gerekli eylemler, bazı çocuk gruplarının karşı karşıya olduğu belirli riskleri ve yardım almada yüz

yüze kaldıkları ekstra engelleri kabul eden açık bir çocuk koruma stratejisi kapsamında geliştirilmelidir (Örnek Çocuk Koruma Politikası için Bakınız EK 1). Çocuklar zarardan korunma haklarından haberdar olmalıdır ve ihtiyaç duyduklarında yardım için nereye gideceklerini bilmelidir. Katılımın değerinin ve getireceklerinin anlaşılmasını geliştirmek ve aksi hâlde çocukların maruz kalabileceği riskleri asgariye indirmek için aileler ve topluluklar ile birlikte çalışmaya yatırım yapılması önemlidir.

9. Hesap verebilir – Takip ve değerlendirmede devamlılık çok önemlidir. Örneğin, her türlü araştırma ve istişare sürecinde, çocuklar görüşlerinin nasıl yorumlandığına ve kullanıldığına ilişkin olarak bilgilendirilmeli ve gerektiğinde kendilerine bulguların analizine itiraz etme ve etkileme fırsatı verilmelidir. Çocukların ayrıca katılımlarının elde edilen sonuçları nasıl etkilediği konusunda açık geri bildirim alma hakkı vardır. Uygun olduğunda, çocuklara takip süreçlerine ve faaliyetlerine katılma fırsatı verilmelidir. Çocukların katılımının mümkün olduğu durumlarda çocukların kendileri ile birlikte izleme ve değerlendirme çalışmaları yapmak gerekir.

4. ÇOCUK KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN ATILACAK ADIMLAR

Çocuk Dostu Şehir olmak isteyen bir belediyenin; çocuk katılımını kendi başına bir faaliyet olarak görmemesi gerektiği, yukarıdaki temel kavram ve prensipler bölümünde, kısaca açıklandı. Çocuk katılımının temel bir hak olması nedeniyle belediyenin işleyişinin bir parçası olarak görülmesi gerekmektedir. Bu nedenle öncelikle çocuk katılımını da sağlamak için her faaliyette, her çalışmada olması veya atılması gereken beş temel adım vardır (ÇHS Çocuk Katılımı Genel Yorumundan uyarlanmıştır):

Hazırlık: Çocuğu dinlemekle sorumlu olanların; çocuğu, yaşamını etkileyen meselelere ilişkin belediyenin alacağı her türlü idari karar verme sürecinde ifade ettiği görüşlerinin sonuç üzerinde olacak etkisi hakkında bilgilendirmesi gerekmektedir. Ayrıca çocuk, doğrudan veya bir etkinlik vasıtasıyla iletişim kurma seçeneği hakkında da bilgi almalı; bu seçiminin olası sonuçlarının bilincinde olmalıdır. Belediye yetkilileri, çocuğun görüşünün nasıl, ne zaman ve nerede alınacağı, başka kimlerin kararda etkili olacağı ile ilgili açıklamalar yaparak çocuğu, katılımı öncesi yeterli şekilde hazırlamalı ve bu hususta çocuğun görüşlerini dikkate almalıdır.

Görüşün Alınması: Çocuğun katılım hakkını kullandığı bağlam, fırsat verici ve teşvik edici olmalı; böylelikle çocuk, onu dinleyen sorumlu kişinin kendini dinlemeye ve ifade ettiği şeyi ciddi biçimde dikkate almaya istekli olduğundan emin olabilmelidir. Çocuğun görüşlerini dinleyecek kişi, çocuğu etkileyen meselelerden bizzat haberdar olan, belediyede karar verici bir kişi veya bir uzman olabilir. Çocuğun özel hayatına saygı gösterilmeli, çocuk istemedikçe kişisel bilgileri ve verdiği bilgiler paylaşılmamalı; çocuğun fiziksel ve duygusal güvenliği korunmalı ve fikirlerini beyan ettiği için çocuk, şiddet tehdidi ile karşılaşmamalıdır.

Çocuğun katılımının değerlendirilmesi: Çocuk kendisine sağlanan destekle kendi görüşlerini oluşturabilecek durumda olduğunda, belediyedeki karar vericiler çocuğun katılımı sonucu ortaya çıkan ve çözülmesi gereken konularla ilgili adım atmalı ve bunu yaparken çocuğun görüşlerini önemli bir faktör olarak dikkate almalıdır. Çocuğun sorun çözümünü konusundaki kapasitesinin değerlendirilmesi için iyi uygulamalar geliştirilmelidir. Çocuğun katılımı "laf olsun" diye olmamalı, bir amaca hizmet etmelidir. Katılmaları istenen faaliyet kendilerine aktarıldıktan sonra

çocuklar, ancak istek duydukları takdirde faaliyete katılmalıdırlar; "zorunlu" oldukları için faaliyete katılmamalı ya da faaliyeti gerçekleştirmemelidirler. Daha fazla bilgi için EK 2'ye bakınız.

Çocuğun görüşlerine verilen ağırlık hakkında bilgilendirme (geri bildirim): Çocuk, kendi görüşlerine gerekli ağırlığın verilmesi gibi bir hakkı olduğunu bildiği ve bu hakkını kullandığı için belediye yetkilileri, çocuğu sürecin sonucu hakkında bilgilendirmeli ve görüşlerinin nasıl dikkate alındığını kendisine açıklamalıdır. Geri bildirim, çocuğun görüşlerinin sadece bir formalite olarak dinlenilmediğinin ifadesi ve onun ciddiye alındığının garantisidir. Geri bildirim süreci; çocuğun karar kabul etmesini, başka bir çözüm teklif etmesini veya alınan kararlara itiraz etme olanağı bulmasını sağlamalıdır.

Şikâyetler, çözümler ve telafiler: Çocuğun kendini ifade etme ve görüşlerine gerekli ağırlığın verilmesi hakları göz ardı edilip ihlal edildiğinde çocuklar için şikâyet prosedürleri ve çözüm sağlamak konusunda mevzuata gerek vardır¹. Çocukların, şikâyetlerini dile getirmek için, belediyede ombudsman veya benzer roldeki yetkili bir kişi ile konuşma olanağı olmalıdır. Çocuklar bu kişilerin kimler olduğunu ve onlara nasıl ulaşabileceklerini bilmelidir. Belediyenin faaliyetlerinde çocuğun katılım hakkının ihlal edilmesi hâlinde, çocuk; hak ihlalleri için çareler sağlayan itiraz ve şikâyet prosedürlerine erişebilmelidir. Şikâyet prosedürleri, çocukların kullanması hâlinde onların şiddet veya ceza riskine maruz kalmayacaklarından emin olacağı güvenilir mekanizmalar sağlamalıdır.

Bu temel adımlar çerçevesinde belediyenin çocuk katılımını sağlamada kullanabileceği bazı faaliyet önerilerini aşağıda bulabilirsiniz.

DİKKAT!

Aşağıdaki örneklerde yönetime ilişkin bölümlerin, kılavuzun temel kavramlar ve prensipler altında da defalarca vurgulandığı gibi, çocuklarla ortak çalışılarak geliştirilmesi gerekmektedir. Ancak bazı önerileri burada sizlerle paylaşacağız.

Bu yöntemler için çocuklarla çalışma ve çocukların görüşlerini alma deneyimi olan uzmanlarla çalışın. Belediyeniz bünyesindeki sosyal hizmet uzmanları, rehber ve psikolojik danışmanlar, psikologlar, sosyologlar gibi sosyal bilim alanında eğitim almış uzmanlar bu konuda yardımcı olabileceklerdir.

Gerekli gördüğünüz durumlarda dışardan uzman desteği almayı düşünmelisiniz.

DİKKAT!

Ayrımcılık yapmama ilkesi çerçevesinde faaliyetlerin veya uygulamaların, farklı çocuk gruplarının ihtiyaçlarını gözetererek gerçekleştirilmesi gerektiğini unutmayın: Hizmetlere ulaşamayan, çalışan çocuklar; yoksulluk içinde yaşayan çocuklar; farklı engelleri olan, farklı ana dil konuşan çocuk grupları; kurumlardaki veya ceza infaz kurumlarındaki çocuklar ve cinsiyet gibi faktörleri göz önünde bulundurun!

¹ Bkz. Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin uygulanması ile ilgili genel tedbirler hakkında Komite'nin 5 numaralı Genel Yorumu (2003), paragraf 24.

5. ÇOCUK KATILIMININ SAĞLANMASI İÇİN ÖNERİLEN FAALİYETLER

Bu faaliyetler 2016-2017 Çocuk Dostu Şehir Programı kapsamında uygulanan Çocuk Katılımı Eğitimlerinde farklı belediyelerden gelen yetkililer ve temsilciler tarafından öncelikli olarak belirtilen faaliyet ve uygulamalardır. Bu faaliyetlerin; kılavuzun giriş bölümünde yer alan temel kavram ve prensiplere bağlı kalınarak ve her faaliyet uygulanırken önceki bölümde sıralanan adımlar atlanmadan uygulanması önemlidir. Bu çerçevede bazı uygulamalarda gözlenen ve aslında çocuk katılımı olmayan etkinliklere ilişkin, yanlış anlamalardan doğabilecek çatışmaları önlemek için EK 2'de yer alan bilgi notundan yararlanabilirsiniz.

Aşağıda önerilen faaliyetleri önerilen sıra ile uygulamanız çalışmalarınızı sistematik bir yaklaşımla yürütmenizi sağlayacaktır.

Öneri Faaliyet/Uygulama 1. Çocuk katılımın belediye meclis kararı ile ilke hâline getirilmesi

Uygulamanın Yeri: Belediye Meclisi.

Uygulamanın Yöntemi: Çocuk katılımı politikası oluşturularak bunun belediye meclisinde kabulü [örnek politika metni için EK 3'ü (Çocuk Katılım Politikasını) kullanabilirsiniz], iyi bir başlangıç olabilir. Bu politika metninin hazırlanmasında, çocuklarla çalışan ve çocuklara ulaşmanızı kolaylaştıracak sivil toplum örgütleri veya ilgili kurumlar ile iş birliği yapabilir; belediyenin duyuru panolarını, radyoları, yerel gazeteleri, yerel televizyonları, okullar ve çocuk bakım merkezlerini (afiş asarak) -kısaca, yerleşim yerinizde çocukların erişimi olan her yeri- bilgilendirme amaçlı kullanabilir ve bu şekilde çocuklara ulaşabilirsiniz.

Bu çalışma kapsamında etkileşime olanak verecek yöntemler kullanmaya çalışın. Çocuklar yeterli bilgiyi edinmeden anket

yoluyla onların görüşlerine başvurma, tek başına etkili bir yöntem değildir.

Bu belgede, değişik yaş grubu veya engelli grubu çocukların hangi faaliyetlere nasıl katılabilecekleri de yazılabilir.

Uygulamanın Açıklaması: Bunu belediyenin ilk atacağı adımlardan biri olarak görebiliriz. Bu kabul ile sonraki çalışmaların yapılması kolaylaşacak, bu çalışmalar hukuki bir altyapıya ve programa kavuşmuş olacaktır.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Belediye başkanı ve meclis üyelerinin kabul ve desteği bu aşamada çok önemlidir. Bu ayrıca, çocuk katılımının sistemin parçası olması için tabanı oluşturacak hazırlık aşamalarından biridir.

Öneri Faaliyet/Uygulama 2. Çocuk hakları ve çocuk katılımı bilgilendirme kampanyası

Uygulamanın Yeri: Belediye sınırları içinde çocukların da görebileceği her yer.

Uygulamanın Yöntemi: Önce çocuklar ve belediye yönetimi bir araya gelerek kampanya planını ve stratejisini belirlemeli, şu ve benzeri soruları yanıtlamalıdır: Kimlere ulaşılacak? Neden ve nasıl bilgilendirme yapacaksınız? Vereceğiniz bilgi sınırları ne olacak? Önünüze nasıl engeller çıkabilir, bunları nasıl aşacaksınız? Başarılı olup olmadığınızı nasıl anlayacaksınız?

Kampanyada; okulları, aile sağlığı merkezlerini, bakım kurumlarını, varsa çocuk ceza infaz kurumlarını, belediyenin reklam panolarını, yerel (ulusal gazetelerin yerel ekleri dâhil) gazete-dergi-TV-radyo gibi kitle iletişim araçlarını iletişim kanallarınız olarak kullanmayı unutmayınız. Kampanyada hedef kitlenize uygun, uzun ya da kısa bilgi ve mesajlar vermelisiniz. Afişler, broşürler, bilgi notları, TV ve radyo spotları, mahalle düzeyinde parklarda toplantılar (açık oturumlar), gazete ilanları ve köşe yazıları, belediye başkanının veya meclis üyelerinin açıklamaları; kampanyada kullanabileceğiniz araçlardan bazıları olabilir.

Bu kampanya esnasında çocuklara ve yetişkinlere gönüllü katılım duyurusu yapabilir ve aşağıdaki diğer faaliyetler için çocuk grupları ve onlara veya size destek olabilecek yetişkin destek grupları oluşturabilirsiniz: Sosyal medya grubu, destek hattı grubu, gazete-dergi grubu, danışma grubu, eğitim grubu, mahallî çocuk grupları, çocuk meclisi için üyeler vb.

Bu noktada ayrımcılık yapmama ilkesine özellikle dikkat etmelisiniz.

Uygulamanın Açıklaması: Bilgilendirme çocuk katılımının hazırlık aşamalarındandır. Hem yetişkinlerin hem çocukların çocuk katılımına hazır olması gerekir. Aksi takdirde çocukların zarar görme riski vardır. Bu riski azaltmak için çocuklarla birlikte bir çocuk koruma politikası geliştirmeniz iyi olacaktır (örnek bir çocuk koruma politikasını EK 1'de bulabilirsiniz).

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Bu strateji için, eğer varsa, belediye bünyesindeki iletişim sorumlusu ya da uzmanı ile çalışmanızı öneririz. Yoksa, kaynaklar kısmında kampanya hazırlama ile ilgili bulacağınız kaynaklardan yararlanabilirsiniz.

Öneri Faaliyet/Uygulama 3. Belediye çocuk web sitesi/ sosyal medya sayfası

Uygulamanın Yeri: Belediyenin hâlihazırdaki web sitesinin alt sayfalarından biri olabilir. Bunun yerine ya da yanında, çocukların çoğunlukla kullandıkları sosyal medya mecralarında sayfa ya da sayfalar açabilirsiniz. Belediyenin web sitesinin ana sayfasında, görünür bir şekilde, çocuk sitesine veya sosyal medya hesaplarına bağlantı verilmelidir.

Uygulamanın Yöntemi: Çağımızda pek çok çocuğun pek çok yetişkinden daha yetkin bir şekilde bilişim teknolojisine hâkim olduğu ve bu konuda çok deneyimli oldukları düşünüldüğünde bu web sayfasını gönüllü çocuklarla yaratmak, sizin yol göstericiliğinizde onların yönetmesini sağlamak uygun bir yöntem olacaktır. Bunu yaparken, ayrımcılık yapmama ilkesine özellikle dikkat etmelisiniz.

Uygulamanın Açıklaması: Hem hazırlık hem çocukların görüşünü alma hem de çocuk katılımının değerlendirilmesi aşamaları için kullanılacak bir faaliyet/uygulamadır. Bu sayfa(lar) aracılığıyla; çocukların işine yarayacak belediye ile ilgili bilgi paylaşabilir, çocuklardan belediyenin hizmetleri konusunda öneri ve şikâyetleri toplayabilir ve bunun sonucunda belediyenin hizmetlerinin çocuklara daha yararlı olmasını, daha çocuk dostu olmasını sağlayabilirsiniz. (Ebeveyn katkı ve rızası gözden kaçırılmamalıdır.)

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: İnternet bağlantısı olan bilgisayarlar, çocuklarla bu konuda çalışacak bir gönüllü uzman.

Öneri Faaliyet/Uygulama 4. Belediye çocuk destek hattı

Uygulamanın Yeri: Belediye binası.

Uygulamanın Yöntemi: Çocuklar için destek hattı; klasik bir telefon ile ya da çocuk ve gençlerin daha çok kullanmayı tercih ettikleri SMS, mesajlaşma uygulamaları veya çevrim içi sohbet odaları üzerinden gerçekleştirilebilir. Aynı zamanda varolan danışma hatlarında çocuklardan gelen talepler de ayrıştırılabilir. Çocuk ve yetişkin gönüllülerin de olduğu bir ekip ile bir destek masası oluşturarak bunu yapabilirsiniz. Burada çocuğun bilgi güvenliği ve gizliliğine azami özen göstermelisiniz. Toplamda kaç çocuğun aradığı, bu çocukların cinsiyeti, neden aradıkları gibi bilgileri; çocuklara verilen hizmetleri güçlendirmek, iyileştirmek için yani çocukların yararına (genel olarak hesap verebilirlik çerçevesinde veya sonraki planlamalarda yol gösterici bilgi gibi) paylaşabilirsiniz. Ayrımcılık yapmama ilkesine

özellikle dikkat etmelisiniz.

Uygulamanın Açıklaması: Hattın amacını çocuklarla birlikte belirledikten sonra belediye idaresi açısından tüm çocuk katılım aşamaları için kullanılacak (hazırlık; çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler) bir faaliyet/uygulamadır.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Eğitim (bu konuda kaynaklar kısmında bulunan Gençlik Destek Hattı ile iletişime geçebilir ya da yine kaynaklar kısmındaki uluslararası kılavuzlara ulaşabilirsiniz), eğitimli personel (gönüllü ya da kadrolu), telefon hattı, bir oda, bilgisayar, telefonlar.

Öneri Faaliyet/Uygulama 5. Belediye çocuk gazetesi/ dergisi

Uygulamanın Yeri: Belediye binası.

Uygulamanın Yöntemi: Gönüllü çocuklardan oluşan bir gruba iletişim ve gazetecilik konusunda bilgilendirme yaptıktan sonra çocuk gazetecilerin belediye hizmetleri ve şehirdeki konular ile ilgili bir haftalık ya da aylık gazete/dergi çıkarmasına destek olabilirsiniz. Ayrımcılık yapmama ilkesine özellikle dikkat etmelisiniz.

Uygulamanın Açıklaması: Belediye idaresi açısından tüm çocuk katılım aşamaları için kullanılacak (hazırlık; çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler) bir faaliyet/uygulamadır.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Eğitimli bir personel (belediyenin hâlihazırda çıkardığı yayınlardan veya gazeteden sorumlu gruptan biri olabilir), belediyede bir oda, telefon ya da kamerası olmayan çocuklar için kamera, basım için belediye matbaası ya da matbaa için bütçe.

Öneri Faaliyet/Uygulama 6. Çocuk hakları ve katılımı eğitimleri

Uygulamanın Yeri: Belediye sınırları içinde her yer.

Uygulamanın Yöntemi: Örnek eğitim programını EK 5'te bulabilirsiniz.

Uygulamanın Açıklaması: Hem hazırlık hem de çocukların görüşünü alma aşamaları için kullanılacak bir faaliyet/uygulama olduğu gibi, belediye çalışanlarının ve kamuoyunun bilgilendirilmesi amacıyla da kullanılabilir.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Örnek eğitim programını EK 4'te bulabilirsiniz. Belediye bünyesinde veya iş birliği yapılan kamu, özel veya sivil kurum ve kuruluşlarda bu konuda deneyimli bir eğitmenin olmadığı durumlarda uzman desteğinden yararlanılması önerilir.

Öneri Faaliyet/Uygulama 7. Çocuklar için mahallelerde ve parklarda istek ve şikâyet kutuları

Uygulamanın Yeri: Tüm parklar, şehrin en işlek caddeleri, toplanma ve alışveriş alanları.

Uygulamanın Yöntemi: Faaliyet/uygulama için gerekli malzemeler yöntem konusunda bilgi vermektedir. Ayrımcılık yapmama ilkesine özellikle dikkat edilmelidir.

Uygulamanın Açıklaması: Belediye idaresi açısından çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler aşamaları için kullanılabilecek bir faaliyet/uygulamadır.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Çocuklarla tasarlama ve hazırlık için toplantılar ve kutuların yapımı için bütçe, bunların hazırlığı ve yerleştirilmesi için personel ve ulaşım bütçesi, yeterli sayıda istek ve şikâyet kutusu, kutuların ayda bir boşaltılması, kutulardan toplananların incelenip raporlanması için gönüllü ya da kadrolu bir grup, belediye başkanı ve meclisinin bu geri dönüşler için halka açık oturum yapması.

Öneri Faaliyet/Uygulama 8. Mahalli çocuk grupları/ kulüpleri

Uygulamanın Yeri: Belediye sınırlarındaki tüm mahalleler, beldeler, köyler vb.

Uygulamanın Yöntemi: Bu faaliyetin/uygulamanın hazırlıklarına bilgilendirme kampanyasıyla başlayabilirsiniz. Bu konuda duyuru yaptıktan ve gönüllü olan çocuk ve yetişkinlere ayrı ayrı çocuk hakları ve katılımı eğitimi verildikten sonra, o mahalledeki çocuklar ve gönüllü yetişkinlerin katılacağı toplantılarda, her grup/kulüp kendi uygulama önergesini yazabilir. Bu önergelerde grubun hedefi, hangi etkinliklerin yapılacağı, hangi aralıklarla nerede toplanılacağı, belediye yetkilisiyle iletişimin nasıl sağlanacağı gibi konular yazılabilir.

Bu gruplar yılda iki kez bir araya gelip çocuk meclisi de oluşturabilir. Yine bu grupların içinden gönüllülerden oluşacak daha küçük bir grup belediyenin çocuk danışma grubunu oluşturabilir. Ayrımcılık yapmama ilkesine özellikle dikkat edilmelidir.

Uygulamanın Açıklaması: Belediye idaresi açısından çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler aşamaları için

kullanılabilecek bir faaliyet/uygulamadır. Tüm belediye çocuk katılımı faaliyetlerini bu mahallî çocuk grupları/kulüpleriyle gerçekleştirmek, hem yerelden çocuk katılımı yoluyla demokrasinin gelişimini destekleyecek hem de oldukça masraflı olabilen ve düzenli toplanamayan çocuk meclislerinden daha etkili bir yöntem olacaktır.

Uygulamanın Gereklilikleri veya Malzemeleri: Çocuklarla toplantılar için bütçe, gönüllü ve kadrolu personel, toplantılar için alan (parklarda ya da mahalledeki okulda ya da gönüllülerin evlerinde yapılabilir), toplantılarda kullanmak için kâğıtlar, kalemler, yapışkan bant gibi toplantı malzemeleri, yılda iki defa tüm grupların bir araya geldiği toplantılar için belediyenin toplantı salonları ve çocuklar için ulaşım giderleri.

Öneri Faaliyet/Uygulama 9. Belediye çocuk danışma grubu

Uygulamanın Yeri: Belediye binası.

Uygulamanın Yöntemi: Bu faaliyet/uygulamayı bilgilendirme kampanyası ve mahallî çocuk grupları/kulüpleri ile birlikte düşünmeniz uygun olacaktır. Bilgilendirme kampanyası ve mahallî çocuk grupları/kulüpleri bu faaliyetin hazırlık çalışması olabilir. Farklı yaş gruplarından, şehrin farklı yerlerinden, farklı durumlarda yaşayan, zaman ayırabilecek, ailesinin veya kurumunun (okul, bakım kurumu vb.) desteğini alan çocuklardan -kadının güçlenmesi prensipleri gözetilerek- 15-20 çocuğu geçmeyen bir grup oluşturulabilir. Bu gruba öncelikle eğitim ve yönlendirme desteği sağlanması gereklidir. Grup oluşturulmasını takiben ilk üç ay içinde grubun yönergesi ve çalışma planı oluşturulabilir. Çocuklar, mahalle çocuk gruplarından gelen bilgileri ve kendi bilgi ve tecrübelerini birleştirerek, belediye başkanı ve belediye meclisi ile düzenli toplantılar yapıp, kararlar alınmasını kolaylaştırabilirler.

Belediye yetkilileri çocukların özel hayatlarından fazla zaman almamaya özen göstermeli, toplantıları eğlenceli kılmalıdır.

Uygulamanın Açıklaması: Belediye idaresi açısından çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler aşamaları için kullanılabilecek bir faaliyet/uygulamadır.

Uygulamanın Gereklilikleri veya Malzemeleri: Gönüllü ve kadrolu destek elemanları, toplantılar için ulaşım ve toplantı bütçesi.

Öneri Faaliyet/Uygulama 10. Çocuk Meclisi/Kent Konseyi Çocuk Grubu

Uygulamanın Yeri: Belediye meclis salonu.

Uygulamanın Yöntemi: Bu faaliyeti de bilgilendirme kampanyası ve mahallî çocuk gruplarıyla/kulüpleriyle birleştirmek iyi olacaktır. Duyurular ve toplantılar sonucu gönüllü katılmak isteyen çocuklarla beraber ilk üç ayda bir yönerge hazırlanabilir ve bu yönerge çerçevesinde meclis çalışır. Farklı yaş gruplarında, şehrin farklı yerlerinde ve farklı durumlarda yaşayan, zaman ayırabilecek, ailesinin veya kurumunun (okul, bakım kurumu vb.) desteğini alan çocuklardan -kadının güçlenmesi prensipleri gözetilerek-meclis oluşturulması; çalışılan ortamın renkliliği ve farklı konuların gündeme gelebilmesi açısından önemlidir. Bu faaliyet mahallî gruplardan seçilecek temsilcilerle yapılabilir. Şehrin büyüklüğüne göre çocuk sayısı değişecektir. Düzenli aralıklarla toplanan çocuk meclisi, toplantı kararlarını belediye başkanı ve belediye meclisi ile ortak oturumlarda her iki ya da üç ayda bir halka açık toplantılarda sunmalı ve çocukların istedikleri değişikliklere dair karar alınmasını kolaylaştırmalıdır.

Uygulamanın Açıklaması: Belediye idaresi açısından çocukların görüşünü alma; çocuk katılımının değerlendirilmesi; geri bildirim; şikâyetler, çözümler ve telafiler aşamaları için kullanılacak bir faaliyet/uygulamadır. Bu çalışma; mahallî düzeyde örgütlenmiş, demokratik katılım uygulaması olarak da görülebilir.

Uygulamanın Gereklikleri veya Malzemeleri: Gönüllü ve kadrolu destek elemanları, toplantılar için ulaşım ve toplantı bütçesi.

6. İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Belediyeler için Çocuk Katılımı Çalışmaları için İzleme ve Değerlendirme Çerçevesi, ulaşılmaya çalıştığımız amaçların gerçekleşip gerçekleşmediğini nasıl izleyebileceğimiz konusunda yardımcı olması için hazırlanmıştır. Aşağıdaki şema, yerel düzeyde çocuk katılımı ile çocuk hakları için gerçekleştirdiğimiz çalışmada, bir hak olarak çocuk katılımı ile ilgili nasıl bir etki beklediğimize dair kilometre taşlarını veya dönüm noktalarını göstermektedir.

Başladığımız nokta	Artan diyalog	Fikirlerin ve görüşlerin değişmesi	Değişen davranışlar	Çocukların hayatında değişiklik
--------------------	---------------	------------------------------------	---------------------	---------------------------------

Bilgi, tutum ve davranışlarda meydana gelen değişikliklerin izlenmesi, ileriye dönük planlama çalışmalarınıza ışık tutacaktır. Bu çalışmaların planlama aşamasında tasarlanmalı ve belirlenen göstergeler kullanılarak sistematik bir yapıya kavuşturulmalıdır. Bu konuda "Belediyeler için Çocuk Stratejisi ve Bütçe Geliştirme Kılavuzu"ndan yararlanabilirsiniz.

Göstergeleriniz planlanan faaliyete göre değişecek olmakla birlikte, düzenlenen toplantı/faaliyet sayısı, toplantılara/faaliyetlere katılan kişi sayısı, çalışmalara aktif olarak katılan çocuk sayısı vb. nicel göstergelerden oluşturulacaktır.

Ancak çocuk haklarının yaşama geçirilmesi ve katılım hakkının bu kılavuzda özetlendiği gibi çocukların sesine kulak verecek ve isteklerini karşılayacak şekilde uygulanıp uygulanmadığının, ilgili tarafların (çocukların, yetişkinlerin, kurumların) tutum ve davranışlarında olumlu değişime yol açıp açmadığının değerlendirilebilmesi için sürece ilişkin göstergelerin kullanılmasına da ihtiyaç vardır. EK 5'te çalışmalarınız sırasında kullanabileceğiniz yöntemler, faaliyetlerinizi planlarken kullanabileceğiniz kontrol listeleri ile izleme ve değerlendirme için kullanabileceğiniz göstergeler ve doğrulama kaynaklarına ilişkin örnekler sunulmuştur.

7. EKLER

EK 1: Belediye Çocuk Birimi için Örnek Çocuk Koruma Politikası

Taraf Devletler, çocuğu, her tür fiziksel veya zihinsel şiddetten, zarardan, suistimalden, ihmal veya ihmalkâr muameleden, cinsel nitelikte olanlar da dâhil her tür istismardan koruyacaklardır.

(BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme (1989), Madde 19)

..... Belediyesinin çocuğa şiddetin önlenmesi ve çocukların korunması için sorumlu olduğumuz il/ilçe sınırları içinde tüm kaynaklarıyla çalışacağını taahhüt ederiz.

Çocuğa şiddet tüm dünyada, bütün ülkeler ve toplumlarda görülen bir olgudur.

Burada dile getirilen politika belgesi, belediyenin ortak değerleri, ilkeleri ve inançlarını ortaya koymakta ve çocukları koruma taahhüdümüzün yerine getirilmesi açısından atılacak adımları anlatmaktadır.

Bu belge, Belediyesi meclis üyelerinin tarihinde yaptıkları Belediye Meclisi toplantısında kabul edilmiştir.

Çocukları Koruma Taahhüdümüz

Değerlerimiz, ilkelerimiz ve inançlarımız

- Çocuğa her ortamda her çeşit şiddet çocuk hakları ihlalidir.
- Şiddetten korunma açısından bütün çocuklar eşit haklara sahiptir.
- Bütün çocukların durumu, BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme'de yer alan hakların geliştirilmesiyle iyileştirilmelidir. Bunların arasında şiddetten korunma hakkı da yer alır.
- Çocuk istismarı ve sömürüsü hiçbir zaman kabul edilemez.

- Birlikte ve kendileri için çalıştığımız çocukları korumak görevimizdir.
- Ortak olarak diğer kuruluşlarla birlikte çalıştığımız durumlarda, ortaklarımızın da kendi programlarında çocukların korunmasıyla ilgili asgari standartları gözetmesi gerekir.

Yapacaklarımız

Çocukları şiddetten koruma taahhüdümüzü aşağıdaki yollarla yerine getireceğiz:

Bilinç ve duyarlılık geliştirme: İlgili bütün personelimizin ve çalıştığımız diğer kişilerin, çocuğa şiddet ve bunun çocuklara yönelik risklerinin bir sorun olduğunu bilmelerini sağlayacağız.

Önleme: Bilinç ve duyarlılık geliştirerek ve örnek uygulamalarla personelimizin ve çalıştığımız diğer kişilerin çocuklara yönelik riskleri asgari düzeyde tutmalarını sağlamaya çalışacağız.

Raporlama: Çocukların güvenliğine ilişkin kaygılar ortaya çıktığında personelimizin ve çalıştığımız diğer kişilerin hangi adımları atmaları gerektiğini bilmesini sağlayacağız.

Yanıt verme: Olası bir istismar durumuna ilişkin kaygılar belirdiğinde çocukları korumak ve desteklemek üzere gerekli girişimlerde bulunulmasını sağlayacağız.

Yukarıda belirtilen raporlama ve yanıt verme standartlarının yaşama geçirilmesi açısından Belediyesi meclis üyeleri ve çalışanları, ayrıca aşağıdakileri de sağlamak için ortaklaşa çalışacaktır:

- Dile getirilen kaygıların ciddiye alınması.
- Kaygı konusu olan çocukların korunması için olumlu adımların atılması.
- Kaygıları dile getiren veya kendileri kaygı konusu olan çocukların, personelin veya diğer yetişkinlerin desteklenmesi.
- Kaygılar sonucu yapılan raporlama sonrası gerçekleştirilecek soruşturma sürecinin başlatılmasında ya da bu süreçte gerekli iş birliklerine gidilmesinde uygun ve etkili biçimde hareket edilmesi.
- "Çocuğun öncelikli yararı" ilkesinin çocuk koruma sürecinde temel alınması.
- Çocukların görüşlerinin ve dileklerinin dinlenmesi ve bunların ciddiye alınması.
- Çocukların korunmasını sağlamak üzere ana ve babalar veya bakıcılar veya diğer profesyonellerle çalışılması.

Yukandaki taahhütlerin yerine gelmesinin nasıl sağlanacağı:

- Belediyede çalışan ve çalışacak bütün görevliler, aşağıda yer alan davranış kurallarına uymayı yazılı olarak taahhüt edeceklerdir.
- Bütün ortak çalışılan kuruluşlar davranış kurallarına uymayı yazılı olarak taahhüt edeceklerdir.
- Bütün personelimiz ve gönüllülerimiz Çocuk Koruma Politikası'nın bir kopyasına ulaşıp bundan haberdar olacaklardır.
- İşe almalar sırasında personelin gençlerle çalışabilme yetenekleri sınanacaktır.
- İşe başlayanlara çocuk koruma konularında bilgi verilecektir.
- Belediyede çalışılan her yerde, olası çocuk istismarı durumlarında raporlama yapılacak yerin (örneğin çocuk hakları birimi) iletişim detayları herkesin görebileceği bir yerde sergilenecek ve bu bilgiler bütün personelde bulunacaktır.
- Belediye, bildirilen olası çocuk istismarı olaylarını soruşturacağı ve bu konuda gerekli önlemleri alacağı sistemler oluşturacaktır.
- Uygun olduğunda, belediye encümen üyeleri ve çalışanlarının bu taahhütlerin yerine getirilmesi için gerekli eğitim ve öğrenme fırsatları ile desteği sağlanacaktır.

Davranış Kuralları

..... Belediyesinin bütün görevlileri bu davranış kurallarına uymayı yazılı olarak taahhüt edeceklerdir.

Personelimiz ve çalıştığımız diğer kişiler şunları hiçbir zaman yapmamalıdır:

- Çocuklara vurmak, fiziksel anlamda saldırmak ya da istismar etmek.
- Cinsel şiddet uygulamak.
- Çocuklarla şu veya bu biçimde istismar veya sömürü olarak nitelenebilecek ilişkiler geliştirmek.
- İstismara yol açabilecek veya çocuğu istismara maruz kalma riski altında bırakabilecek şekillerde hareket etmek.
- Uygunsuz, saldırgan veya istismara yol açan dil kullanmak, öneri ve tavsiyelerde bulunmak.
- Fiziksel olarak, uygunsuz veya cinsel açıdan tahrik edici davranışlar sergilemek.

- Birlikte çalışılan çocuk veya çocuklarla, yasal sorumluları olmadan, gece kalmak ya da onları eve götürmek.
- Birlikte çalışılan çocukla gece aynı odayı veya yatağı paylaşmak.
- Çocukların kendi yapabilecekleri birtakım kişisel nitelikteki işleri onlar adına yapmak.
- Çocukların yasa dışı, güvensiz veya istismara yol açan davranışlarına göz yummak veya bunlara katılmak.
- Çocukları utandırma, aşağılama, küçültme ve küçümseme niyeti taşıyan davranışlarda bulunmak ya da hangi türde olursa olsun duygusal istismarı sürdürmek.
- Çocuklara karşı ayrımcılık yapmak, farklı muamelelerde bulunmak veya diğerleri pahasına belirli çocukları el üstünde tutmak.

Bu, her tür olasılığı içeren tam bir liste değildir. Asıl ilke; personelin, olumsuz uygulamadan veya potansiyel olarak istismar riski içeren eylem ve davranışlardan kaçınmasıdır.

Çocuklarla teması olan personelimizin ve çalıştığımız diğer kişilerin aşağıdakileri gözetmesi önemlidir:

- Riskli durumlar karşısında duyarlı olmak ve böyle durumları idare edebilmek.
- Çalışmayı ve çalışılan yeri, riskleri asgaride tutacak biçimde düzenlemek.
- Çocuklarla çalışırken mümkün olduğunca görünür olmak.
- Herhangi bir konunun veya kaygının dillendirilip tartışılmasını sağlayacak bir açıklık kültürü oluşturmak.
- Personel içinde bir hesap verebilirlik duygusunun yerleşmesini sağlamak, böylece olumsuz uygulamaların ve istismara yol açan davranışların sessizce geçiştirilmesini önlemek.
- Personel ve diğerleriyle ilişkileri konusunda çocuklarla konuşmak ve kaygıları varsa bunu dile getirmeleri için çocukları özendirmek.
- Onlarla haklarını, neyin kabul edilebilir neyin edilemez olduğunu ve ortaya bir sorun çıkarsa yapılabilecek şeyleri konuşarak çocukları güçlendirmek.

(Örneğin, sokakta yaşayan veya çalıştırılan çocuklardan birisi toplantıda iken onu incitecek tarzda konuşmalardan uzak durulmalıdır.)

Genel olarak, aşağıdaki durumlar uygunsuzdur:

- Çocuklarla uzun zaman yalnız kalmak.
- Özellikle sizinle yalnız kalacakları durumlarda çocukları eve götürmek.

EK 2: Katılım Bilgi Notu

"Katılım" gibi görünen ama "katılım olmayan" faaliyetler

Katılımın tanımını yapmadan önce, katılım olduğu zannedilen ancak aslında katılımı hiç alakası olmayan bazı uygulamalara bakmak önemlidir. Yetişkinler tarafından gerçekleştirilen bazı faaliyetlerde çocuklara da yer verilmektedir ve bu durum çocuğun katılımı olarak değerlendirilmektedir. Böyle durumlarda; yetişkinlerin verdiği kararları çocuklar uygular, çocuklar katıldıkları etkinliğin planlanmasına katılmazlar, bazen de çocukların bir etkinliğe katılmaları zorunlu kılınır.

Ancak aslında bu durumlarda, çocuğun katılımı söz konusu değildir. Çocuklar ancak katılımları konusunda önceden bilgilendirilirse, konularını özgürce seçebilirler, kendilerini ve temsil ettikleri diğer çocukların görüşlerini rahatça aktarabilirler "katılım" sağlanmış olur ve bu, çocuklar için önemli bir tecrübedir.

Çocuklara "gerçek katılım"ın ne olduğu hakkında detaylı bilgi vererek "göstermelik katılım" konusunu anlamalarını sağlayabilirsiniz.

Katılım gibi görünen ancak katılımın olmadığı faaliyetlerle ilgili örnekler aşağıda verilmiştir:

- Göstermelik katılım: Göstermelik katılımlarda çocuk "sembolik" olarak yer alır. Hangi çocukların katılacağı yetişkinler tarafından belirlenir ve söz alacakları konu ile ilgili çocukların araştırma yapmaları ve kendi görüşlerini dile getirmeleri söz konusu değildir.
- Dekor: Yetişkinler, çocuklara hiçbir bilgi vermeden onlara "dekor" olarak bir faaliyette yer verirler. Yetişkin tarafından hazırlanmış metnin çocuğa okutulması veya çocuğun hiçbir fikri olmadığı bir etkinlikte dans, tiyatro ya da şarkı söyleme yoluyla yer alması bu kapsamda değerlendirilmelidir.
- Kandırma: Bu tür faaliyetlerde çocuğa söz hakkı verilmiş gibi görünür oysa çocuk fikrini iletmek dışında bir şey yapmaz. Örneğin, çocuklara nasıl bir oyun alanı istediklerini resimlerle anlatmaları istenir, bu resimler yetişkinler tarafından toplanır ancak oyun alanının yapımı sırasında çocukların fikirlerinden yararlanılmaz ve oyun alanının nasıl yapıldığı konusunda onlara bilgi verilmez.

Çocuk Katılımını Engelleyen Yargılar

"Çocukların katılımını sağlamak, onların fikirlerini almak, onlara söz vermek, onların her dediğinin yapmaktır mı demektir?"

HAYIR. Çocuk katılımı, çocukların her dediğinin yapılması değil; çocuklara söz hakkı verilmesi, onlara danışılması, isteklerinin göz önüne alınmasıdır. Çocukların tüm beklentilerinin yerine getirilmesi mümkün olmayabilir. Ama bu durumlarda da çocuklara nedenleri aktarılmalıdır.

"Çocuk sayısının az olması, katılımın da az olduğunu mu gösterir?"

HAYIR. Çoğu zaman katılım "çocuk sayısı" ile karıştırılmaktadır. Eğer çocuklar neden kendilerine danışıldığı hakkında bilgilendirilmiyorsa, çocuğun fikirleri alındıktan sonra çocuğa sonuçları aktarılmıyorsa, çocuklar istemedikleri hâlde bir faaliyeti yapmaya zorlanıyorsa, çocuk sayısı fazla olsa bile, katılımdan bahsetmek söz konusu değildir.

"Bir faaliyetin planlanması ve uygulanmasında çocukların görev alması, yetişkinlerin sorumluluğu çocuğa bırakması mıdır?"

HAYIR. Çocuk sorumluluk üstlendiğinde yetişkin ile yer değiştirmiş olmaz. Sorumluluk paylaşılmış olur. Çocuk sorumluluk almayı, yetişkinlerle ve diğer çocuklarla çalışmayı öğrenir, yetişkin hayatına hazırlanır. Katılım gönüllülük esasına dayanır. Çocuklar bir faaliyeti yapmaya gönüllü olduklarında sorumluluk yükü altında ezilmezler, tam tersine keyif alırlar.

"Çocukların fikirlerini almak, onlarla birlikte çalışmak zordur; çok emek ister, zaman alır."

EVET AMA; çocukların yararını düşünülerek planlanan bir faaliyet veya hizmetin çocukların isteklerinden farklı olması hâlinde, bu faaliyete katılım veya hizmetten yararlanma oranı düşük olursa, harcanan emeğe ve zamana yazık olmaz mı? Çocuklar dinlenmezse ve uygun yöntemlerle görüş alma süreci gerçekleştirilmezse onların ihtiyaçları ve öncelikleri bilinemez. O zaman kaynaklar yanlış yerlere kullanılarak emek ve zaman boşa harcanabilir.

"Çocukların yeterince tecrübeleri ve teknik bilgileri yoktur."

EVET AMA; çocuklara destek olunduğu ve gerekli bilgilendirmeler yapıldığı zaman çocuklar tecrübe kazanırlar. Gerekli bilgiler çocukların anlayabileceği dille aktarıldığında ve planladıkları çalışmayı yürütmeleri için desteklendiklerinde çocuklar başarıyla her görevi üstlenebilirler.

EK 3: Belediye için Örnek Çocuk Katılım Politikası

"Taraflar Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve olgunluk

derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanılır.”

(BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme (1989), Madde 12)

1. Giriş

..... Belediyesi çocukların yaşadığı alanlarda Çocuk Haklarına dair Sözleşme çerçevesinde çocuklar için kalıcı iyileşmeler sağlamaya çalışmaktadır. Belediyesi sınırlarındaki dezavantajlı ve dışlanmış çocuklar başta olmak üzere Belediye sınırları içerisindeki tüm çocuklara hiçbir ayırım gözetmeden hakkaniyet ilkesiyle destek veren ve yardım eden Belediye, çocukların, uygulanan programların edilgen alıcıları değil kendi gelişimlerinin aktif özneleri olduğunu kabul etmekte ve çocukların kendilerini etkileyecek kararlarda söz sahibi olmaları gerektiğini bilmektedir. Bu nedenle, çocukların kendileriyle ilgili işlerde Belediye'nin çalışmalarını etkilemesini ve biçimlendirmesine katkı verebileceklerini kabul eder.

..... Belediyesi, çalışmalara çocukları da dâhil etmenin, çocuklara yönelik daha iyi programlar sunmada Belediyeye yardımcı olduğunu bilmektedir. Çocuklar; kendilerini nelerin ilgilendirdiğini daha iyi belirleyebilecek konumdadırlar ve sorunlarının çoğuna yenilikçi çözümler getirebilmektedirler; akranlarına daha kolay ulaşabilmekte, gerek kendilerinin gerekse dezavantajlı diğer çocukların savunusunu güçlü biçimde yapabilmektedirler.

Çocuklar, beceri ve öz güvenlerini geliştirerek kendi katılımlarından yarar sağlamışlar, yurttaş olarak katılma ve katılımcı davranma fırsatlarını kullanmışlardır.

..... Belediyesi, çalışmalarında çocukların katılımını güçlendirmek amacıyla, çalışmalarının yöneldiği çocuklara karşı daha hesap verebilir duruma gelme, çocukların katkılarını dikkate alma ve ona göre hareket etme niyetindedir.

2. Kurumsal ilkeler beyanı

..... Belediyesi, kendi çalışmalarından doğrudan veya dolaylı biçimde yararlanmalarını istediği çocuklara karşı daha sorumlu ve hesap verebilir olma niyetindedir. Bunun için, bu çocuklar, kendi yaşamlarını ilgilendiren konulardaki program, politika ve tanıtım-savunu çalışmalarına başlıca paydaşlar olarak katılacaklardır.

..... Belediyesi, paydaşlar olarak bu çocuklarla, yaşamlarıyla ilgili, ilgilerini çeken ve çocukların daha fazla yarar sağlayabilecekleri belediye hizmetlerine ilişkin açık ve saydam bir diyalog içine girecektir.

3. Kapsam

..... Belediyesi; program ve proje çalışmalarında çocuklara yönelik hesap verebilirliğini güçlendirerek işe başlayacak, program ve projelerinin uygulanabilirliğini ve etkisini sınamak için çocukları diğer alanlara da dâhil edecektir (örneğin çocukların,

Belediye politikalarının geliştirilmesine ve çocuklarla doğrudan çalışan personelin seçimine katılmaları gibi).

Bu politikanın kapsamı çalışmaların gelişimine göre değişiklik gösterebilecektir. Çocukların belediyenin politikalarını biçimlendirmedeki rolleri, onlar daha çok şey öğrendikçe, giderek artacaktır. Çocuklar, Belediye personel ve paydaşlarının (topluluklar, ortaklar, hibe veren kuruluşlar, destekleyiciler, düzenleyiciler ve Belediye Meclisi, Encümeni vb.) kurumsal çalışmalarının çocuklara etkilerini de değerlendirebilecektir.

Bu kurumsal politika belgesi, Belediye ile anlamlı bir diyaloga girebilecek yaşta çocuklar için uygundur. Bu politikanın yaşama geçirilmesinde, çocukların gelişmekte olan kapasitelerine uygun mekanizmalar benimsenecektir. Kız ve oğlan çocukları, daha büyük ve küçük çocukların ve özellikle dezavantajlı konumdaki çocuk gruplarının katılımı sağlanarak belediyenin ulaşmak istediği çeşitlilik için özel çabalar harcanacaktır. Çocuklarla, güvenliklerini ve yararlarını gözetecek tarzda ilişki kurulmasına özen gösterilecektir.

Belediye, çocukların görüşlerini ve tavsiyelerini alma açısından, projelerinde, programlarında ve karar alma mekanizmalarında yöneldiği çocukların temsiline ilişkin yöntemleri belirleyecektir. Söz konusu çocuklar seçme ölçütlerinin belirlenmesine katılmalı ve kendi temsilcilerini kendilerinin seçmesi için mümkün olduğu ölçüde desteklenmelidirler.

4. Başlıca girişimler

Belediyede proje düzeyinde çocukların katılımı

1. Çocukların yaşamlarını en doğrudan etkileyecek projelerin tasarımında, geliştirilmesinde, uygulanmasında ve değerlendirilmesinde çocukların görüşlerinin alınması ve bu görüşlerin nasıl dikkate alındığı konusunda çocuklara geri bildirim sağlanacaktır,

2. Olağanüstü durum hazırlık planlarının geliştirilmesinde, pratik ve uygun görülürse acil müdahalelerin hazırlanmasında çocukların görüşlerinin alınması ve bu doğrultuda hareket edilmesi sağlanacaktır,

3. Çocuklara belediyenin çalışmalarını sorgulayabilme fırsatları tanıyacak mekanizmalar kullanılacak (yoksa oluşturulacak) ve geri bildirimlerin yaşama geçirilmesi için azami çaba gösterilecektir. Örneğin, etki değerlendirme ve genel değerlendirme gibi çalışmalarda çocuklara da yer verilecektir,

4. Çocuklarla yapılan görüşmelerden elde edilen sonuçlar; proje raporlarına, değerlendirmelere veya paydaş toplantılarına yansıtılacaktır,

5. Çocukların, öncelikli sorunlarını ele alan projelerin geliştirilmesinde ve yönetilmesinde sorumluluk almalarını ve "çocuktan çocuğa" akran eğitimi yaklaşımından yararlanmalarını sağlayacak fırsatların belirlenmesi ve bunun için gerekli mekânların yaratılması sağlanacaktır. Belediye, bu tür projelerin başını çeken çocuklara eğitim ve destek sağlayacaktır.

6. Yerel düzeyde, çocukların kendilerinin ve temsil ettikleri kesimlerin yaşamlarında değişiklik yaratmaya yönelik savunuculuk mesajlarının hazırlanmasında ve hedef kesimlere ulaştırılmasında çocukları destekleyecek fırsatların ve mekânların belirlenmesi sağlanacaktır,

7. Belirli bir projeden yararlandırılması düşünülen çocukların, kendileriyle doğrudan çalışacak personelin seçimiyle ilgili ölçütlerin belirlenmesine dâhil edilmeleri ve bunun kendileri için yararlı olacağı durumlarda çocukların seçme sürecinin belirli evrelerine katılmaları sağlanacaktır,

8. Yukarıdakilerin (1'den 7'ye kadar) gerçekleşmesi için proje ortağı diğer paydaşlarla birlikte çalışma ve onları destekleme çalışması yapılacaktır.

Çocukların Belediyenin programlarına savunuculuk düzeyinde katılımı

1. Çocukların kendi deneyimleriyle en doğrudan ilişkili alanlarda tematik program (sağlık, eğitim, park, yardım, vb.) planları geliştirilirken görüşlerinin alınıp bu doğrultuda hareket edilmesi ve görüşlerinin nasıl dikkate alındığı konusunda çocuklara geri bildirim verilmesi sağlanacaktır,

2. Programların uygulanmasının ve değerlendirilmesinin akran değerlendirmeleri dâhil çeşitli mekanizmalar aracılığıyla gerçekleştirilebilmesi için; Belediyenin öncelikleri konusunda deneyimli, çocuk alanında çalışan sivil toplum örgütlerinin ve çocukların kurduğu örgütlerin (demek, kulüp, okul grubu, vb.) görüşlerinin alınması sağlanacaktır,

3. Tematik program planları ile ilgili olarak çocuklarla yapılan görüşmelerin sonuçlarının değerlendirme raporlarıyla veya paydaş toplantıları aracılığıyla çevreye duyurulması sağlanacaktır,

4. Ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerde olmak üzere, uygun stratejik fırsatların belirlenmesi ve çocukların kendilerinin ve temsil ettikleri kesimlerin yaşamlarında değişiklik yaratmaya yönelik savunuculuk mesajlarının hazırlanmasında ve hedef kesimlere ulaştırılmasında çocukları destekleyecek fırsatların ve mekânların yaratılması sağlanacaktır.

Belediye politikalarını geliştirme ve karar alma mekanizmalarına çocukların katılımı

1. Politika geliştirip belirlerken veya belediyenin resmî karar alma mekanizmalarını kullanırken -ilgili politikanın veya kararın çocukların yaşamlarını doğrudan etkileyeceği- çocukların görüşlerinin alınması, bunların değerlendirilmesi ve buna göre hareket edilmesi ve sağladıkları katkının politikayı veya kararı ne yönde etkilediği veya neden etkilemediği konusunda çocuklara geri bildirim sunulması sağlanacaktır.

EK 4: Örnek Çocuk Dostu Şehirler Çocuk Katılımı Eğitim Programı

Çocuk Dostu Şehirler Çocuk Katılımı Eğitim Konuları

- Çocuk Haklarına dair Sözleşme
- Yerel Demokratik Karar Alma Süreçlerine Çocukların Katılımı
- Çocuk Katılımı Modelleri
- Çocuk Katılımını Planlama ve Hayata Geçirmek için Örnek Çalışmalar

Eğitim Programı

Gün 1	Gün 2
<p>9.00-9.30 Kayıt 9.30-10.15 Eğitim Programına Başlarken; Beklentilerin Alınması, Kuralların Belirlenmesi, Eğitimin Tanıtımı.</p>	<p>9.00-10.30 Çocuk Katılımı Mekanizmalarının Oluşturulması Isınma Mekanizmalar, amaçları, kurulması Çalışma esasları Sürdürülebilirlik</p>
<p>10.15-10.30 Ara</p>	<p>10.30-10.45 Ara</p>
<p>10.30-12.00 Çocuk Haklarına dair Sözleşme (ÇHS) İnsan hakları ve çocuk haklarının tanımı Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin kapsamı, yönlendirici ilkeleri Çocuk Haklarına dair Sözleşme maddelerinin içeriği</p>	<p>10.45-12.00 Yerel Yönetimlerde Çocuk Katılımını Planlama ve Hayata Geçirmek için Örnek Çalışmalar Planlama Çocuk katılımı kontrol listesi Çocuk katılımı politikası Çocuk koruma politikası İzleme, değerlendirme ve raporlama</p>
<p>12.00-13.00 Öğle Yemeği</p>	<p>12.00-13.00 Öğle Yemeği</p>
<p>13.00-14.00 Yerel Yönetimlerde Demokratik Karar Süreçlerine Çocukların Katılımı Isınma Katılımın tanımı, içeriği Çocuk katılımının türleri, ilkeleri Katılımın yararları ve zorlukları</p>	<p>13.00-14.30 Yerel Yönetimlerde Çocuk Katılımını Planlama ve Hayata Geçirmek için Örnek Çalışmalar (devam)</p>
<p>14.00-14.15 (Ara)</p>	<p>14.30-15.00 Eğitimin Değerlendirilmesi</p>
<p>14.15-15.15 Yerel Yönetimlerde Demokratik Karar Süreçlerine Çocukların Katılımı (devam) Katılımın adımları</p>	
<p>15.15-15.30 (Ara)</p>	
<p>15.30-16.30 Yerel Yönetimlerde Demokratik Karar Süreçlerine Çocukların Katılımı (devam) Çocukların katılımını artırmak için yetişkinlerden beklentiler</p>	
<p>16.30-17.00 Gün Sonu Değerlendirilmesi</p>	

EK 5: Çocuk Katılımının İzlenmesi ve Değerlendirilmesinde kullanılabilecek yöntemler, örnek kontrol listeleri ve göstergeler

Çocuk Katılımı Etki İzleme ve Değerlendirme Yöntemlerine Örnekler

Yöntem	Tanım	Kullanım
Gözlem ve bunların düzenli ve bir format içinde not edilmesi	Kazandırılmak istenen, değişmesi beklenenler ile ilgili gözlemler (çocuklara karşı tavır, çocuklar arası iletişim vb.)	Öğrenmenin davranış ve yaşam şekline dönüşüp dönüşmediğini anlamaya yarar
Günlük tutma	Proje çalışanları (bazen de, katılımcıları ve çocuklar) projenin ilerlemesiyle ilgili günlük tutarlar	Projenin ilerlemesi veya gelişimi ile ilgili projenin içinden bilgi verir
Kayıt tutma	Olup bitenlerin rakamsal olarak kaydedilmesi (kaç toplantı, kaç yayın, her gün kaç e-mail ve kaç telefon, yapılanlar sonucu bu rakamlar artıyor mu?)	İlgili rakamsal bilgi toplanmış olur
Pratik testler	Çocuklara öğrendikleri ile ilgili bir şeyi göstermesini isterir	Sunulanların bilgi ve beceriye dönüşüp dönüşmediğini gösterir
Toplantılar, tartışmalar	Çocukların ve diğer proje partnerlerinin kendilerini rahat hissettikleri yerde konuşmaları, anlatmaları	Hedef grup ile ilgili öğrenmek istedikleriniz konusunda yol gösterir, daha etkili bir izleme değerlendirme mekanizması için fikir verir
Yapılandırılmış görüşmeler	Soru ve yanıt görüşmeleri; sorular önceden dikkatlice hazırlanmıştır	Özel olarak almak istediğimiz bilgiler için kullanılır, temel veri elde etme gibi
Yarı yapılandırılmış görüşmeler	Sadece konuların önceden kararlaştırıldığı ancak soru ve yanıtların o anda çıktığı görüşmeler; hazırlık gerektirir	Özel olarak almak istediğimiz bilgiler için kullanılır, temel veri elde etme gibi
Değişiklik çizelgesi	Çocuklar ve diğer proje katılımcılarına proje başladığından bu yana gerçekleşen değişikler sorulur; önce ve şimdi kategorileri üzerinden değişik konu başlıkları ile	Yaratmak istediğimiz değişiklikleri test etmiş, sorgulamış oluruz, görürüz
Haritalandırma veya şekillendirme	Çocuklar ve proje ortaklarına projenin önemli alanları ile ilgili sorular sorulur, kısa yazı ya da şekiller ile önemli alanları göstermesini isterir	Örneğin katılımcıya kendisini çizmesi isterir, oradan daireler çizerek kendini etkileyen ve proje ile ilgili diğer faktörleri ve nasıl etkilendiğini çizmesi istenebilir. Örneğin katılımcılara ortadan çizgi ile ikiye ayrılmış bir kağıt verilir, çizginin iki yanına proje öncesi ve sonrası adı verilen çocuk çizimleri ve çizdikleri çocuklarla ilgili fikirlerini yazmaları isterir
Gösterme	Çocuklara ve proje katılımcılarına basit bir problem verilir ve bu konuda nasıl bir çözüm üretebileceği sorulur (mali kaynağınız yok, bir kitap bastırmak istiyorsunuz; ne yaparsınız? gibi)	Öğrenilen veya öğretilmeye çalışılan becerileri ölçebiliriz

Faaliyetlerin Planlanmasında Kullanılabilecek Kontrol Listesi

Aşağıdakileri önceden kontrol edin	EVET	HAYIR
Toplantının amaçları açık mı?		
Gruptakilerin yaşları birbirine yakın mı?		
Katılımcıların katılıma ilişkin deneyimleri var mı?		
Katılımcıların bütün ihtiyaçları göz önünde bulunduruldu mu?		
Toplantı için zaman ve aralar ayarlandı mı?		
Siz ya da diğer çocuklar bulunduğunuz yerde değişiklik yaratmak için oradasınız, bunun koşulları sağlandı mı?		
Kim neden sorumludur?		
Çocuklar neden orada olduklarını, daha sonra ne olacağını, ne kadar etkili olabileceğini biliyorlar mı?		
Ulaşım ayarlandı mı?		
Gerekli olabilecek harcamalar için nakit para var mı?		
Çocuklar için yiyecek ve içecek var mı?		
Çocuklar kolaylaştırıcı olabilirler mi?		
Yeterince ara var mı?		
Zaman ve gün uygun mu?		
Çocuk koruma süreçleri ve gizlilik seviyesi ile ilgili yazılı belge var mı? (örneğin çocukların resimlerinin çekilmesi için izin almak gereklidir; çocuklar ya da yetişkinler ve bazı çocuklar arasında anlaşmazlık olduğunda ne yapmalılar, nereye gitmeliler, kimi aramalılar?)		
Kültürel farklılıklar düşünüldü mü? (yemek alışkanlığı, gelenek)		
Toplantı salonu		
Çalışacağınız alan yeterli büyüklükte mi?		
Hangi materyallere ihtiyacınız var?		
Toplantı yeri ulaşılabilir bir yerde mi?		
Toplantı yeri uygun mu ?		
Çocukların rahat edebilecekleri bir düzenleme var mı?		
Sandalye ve masaların yerleri toplantıda katılımı arttıracak şekilde mi düzenlendi? Herkes birbirinin yüzünü rahatça görebiliyor ve sesini rahatça duyabiliyor mu?		
Oda rahat mı?		
Odanın ısı, havanın temizliği uygun mu?		
Odanın penceresi var mı? Yangın merdiveni var mı?		
Toplantı sonrası yapılacaklar		
Toplantıda elde edilen bilgi, yetkililer ve diğer paydaşlarla nasıl paylaşılacak?		
Komite çalışmaları sürdürülebilir mi?		
Komite çalışmaları nasıl değerlendirilecek?		
Bilgiler nereye ve nasıl aktarılacak?		
Komite çalışmalarının ve toplantı çıktılarının etkileri nasıl takip edilecek?		
Sonraki adımların takibinden kim sorumlu olacak?		

Çocuklarla Yapılan Faaliyetlerde Süreçler Kalitesini Güvence Altına Almak için Kontrol Listesi

Bu kontrol listesi çocukların katılımını sağlamak için yaptıkları planlamalar ve uygulamalarda katılımcı yöntemleri kullandıklarından emin olmak, çocuk ve yetişkinlerin hayatlarında yaratmak istediğimiz olumlu değişikliği anlamak ve bu değişikliği gösterebilmek için bir araç olarak kullanılabilir.

Süreç Kalitesine ilişkin Göstergeler	Evet/Hayır
1. Katılımcı yöntemler ile yapılan faaliyetler için ayrılan zaman	
1.1. Çocuk hakları faaliyetinde çocuklara tüm aşamalarda danışıldı (hazırlık, yürütme, değerlendirme).	
1.2. Faaliyet içinde çocukların bilgilendirilmesine tüm faaliyet için gerekli zamanın %20'si ayrıldı (faaliyet 5 gün ise 1 gün gibi).	
1.3. Çocuklara bilgilendirme yapılmadan, çocukların ve ailelerin tam anlamıyla bilgi sahibi (neden, nasıl, sonrasında ne olacağı, çocukların kararı ne kadar etkileyebileceği, faaliyet sonrasında sonuçlar ile ilgili ne zaman bilgi verileceği) olmadığı hiç bir çalışma yapılmadı.	
1.4. Çocukların katıldığı, katılımına olanak sağlayan (anket katılımcı bir yöntem değildir!) yöntemler (ortak yaratılan hikâyeler, posterler, resimler, oyunlar gibi) kullanıldı mı?	
1.5. (belediye çalışanları olarak siz ne eklemek istersiniz?)	
2. Çocuk katılımını güçlendirmek için bir faaliyet planı	
2.1. Her bir proje için bir seri ölçülebilir hedef ve amaçlar var mı?	
2.2. Amaçlar çocuk katılımını içeriyor mu?	
2.3. Çocukların kapasitelerini ve bilgilerini arttırmak için değişik çocuk hakları konuları ile ilgili amaçlar ve zaman sınırlı çizelge var mı?	
2.4. Çocuk sorumlusu; projelerin değişim hedef ve amaçlarını, çocuk hakları ile ilişkilerini anlatabiliyor ve genel belediye hedefleriyle ve günlük hayatta ilişkilendirebiliyor mu?	
2.5. Proje hedef ve amaçları ölçülebilir, ulaşılabilir, alakalı ve zaman kısıtlı mı?	
3. Çocuk katılımı yöntemlerini kullanan uygulamalar	
3.1. Faaliyetler çocukların yaş grubuna ve deneyimlerine uygun mu?	
3.2. Eğer eğitim veriliyor ise bilgiler taze mi, güvenilir kaynaklardan mı, çocuk gelişimine uygun mu?	
3.3. Çocuk sorumlusunun, çocuk hakları ve katılımı konusunda bilgi seviyesi yeterli mi?	
3.4. Çocuk sorumlusu ve diğer yetişkinler çocuk hakları ve katılımı ile ilgili gerektiğinde nereden bilgi alabileceklerini biliyorlar mı?	
3.5. Çocuk sorumlusu, çocuk katılımının günlük hayatta doğrudan nasıl ilişkili olduğunu her proje için söyleyebiliyor mu?	

4. Çocuk sorumlularının katılımcı yöntem kullanma istekliliği	
4.1. Çocuk sorumlusu ve çocuklar, çocuk hakları ve katılımı projesinde ele aldıkları konu ile ilgili bilgi edinmek için zaman harcıyor mu?	
4.2. Proje ile ilgili planlarda katılımcı yöntemler (ortak yaratılan hikâyeler, posterler, resimler, oyunlar) yer alıyor mu?	
4.3. Proje planlarında çocuklar ile proje konularını (çocukların yaptıkları araştırmaların, gözlemlerin sonuçlarını; faaliyetler için fikir üretme, geliştirmeyi; projelerin nasıl bir değişiklik yarattığını) tartışmak için zaman ayrılmış mı?	
4.4. Faaliyetler hedef grubun yaş ve deneyim durumuna uygun mu?	
4.5. Çocuk sorumlusu, bir katılımcı öğrenme toplantısı gerçekleştirme yöntemini (çocukların soru sorabildikleri, yanıt verebildikleri, elle tutulur deneyimler ile öğrenebildikleri, akıl yürütebildikleri, sorun çözme ve yönetsel karar verebilmeye olanak sağlayan, yaratıcı bir ortam) tarif edebiliyor mu?	
4.6. Çocuk sorumlusu, proje oluştururken bir katılımcı yöntem kullanmış mı?	
5. Çocuk katılımı süreci	
5.1. Çocuklar ile iletişimde genel tavır katılımcı mı? (Çocuğa birey olarak saygı ile mi yaklaşıyor?)	
5.2. Çocuk sorumlusu; çocuk katılımının, projelere katılan çocuklar tarafından sağlıklı ve doğru şekilde anlaşıldığını gösterebiliyor mu?	
5.3. Çocuk sorumlusu, projelerin/faaliyetlerin genel hayata dair becerileri (planlama, sorunlara çözüm üretme, çözümleri ve sorunları sorgulama, vb.) nasıl geliştirdiğini gösterebiliyor mu?	
5.4. Çocuklar projelere/şehrin/belediyenin yönetimine çocuk katılımı ile ilgili soru sorup yanıt verebiliyorlar mı?	
5.5. Çocuklar projelerde kendilerine düşen görevler ile ilgili geri bildirimde bulunabiliyorlar mı?	
5.6. Çocuk sorumlusu, her çocuğun anlayabileceği bir dil kullanıyor mu?	
5.7. Çocuk sorumlusu; çocukların, çocuk katılımı ile ilgili anlayışını derinleştirmek için katılımcı, eğlendirici ve yaratıcı yöntemler (kişisel anekdot, hikâye, oyun, resim gibi) kullanıyor mu?	
5.8. Çocuk sorumlusu, katılımcı çocuk hakları veya katılımcı projeleri nasıl geliştirebileceğini anlatabiliyor mu?	
6. Herhangi bir konu veya sorun alanı seçiyor mu?	
6.1. Çocuk sorumlusu, çocuklara verdiği basit ev ödevleriyle veya görevlerle, çocukların, proje konusu ve çocuk hakları ve çocuk katılımının günlük hayatla bağlantısını kurmalarını sağlayabiliyor mu?	
6.2. Bu sorun alanını etraflıca anlamak için katılımcı araştırma yapılıyor veya özendiriliyor mu?	
6.3. Çocuklar yaptıkları proje ve öğrendikleri konularla günlük hayatı ilişkilendirebiliyorlar mı?	
7. Faaliyet planlaması ve iş bölümü	
7.1. Çocuklar bir proje ile ilgili nasıl harekete geçtiklerini, projeden kimlerin yararlanacağını söyleyebiliyorlar mı?	

72. Proje gruplarındaki herhangi bir çocuk, projeye nasıl katılabileceğini söyleyebiliyor mu?	
73. Faaliyetler gerçekleştirilirken çocuklar tüm aşamalarına (hazırlık, yürütme, izleme ve değerlendirme gibi) katılıyor mu?	
74. Çocuk sorumlusu ve çocuklar bir proje ya da faaliyeti uyguladıklarında neler olduğunu anlatabiliyorlar mı?	
75. Bir sorun ile karşılaşıldığında katılımcı bir ortamda tartışılıp soruna ortak çözüm getiriliyor mu?	
76. Çocuk sorumlusu ve çocuklar projenin/faaliyetin nasıl iyileştirilebileceği ile ilgili fikir verebiliyor mu?	
8. Çocuklar günlük hayatlarında kullanabilecekleri ve hayatlarını iyileştirebilecek bilgiye sahip oldular mı?	
9. Çocuk sorumlusu, projelere katılanlar, çocukların aileleri, belediye yetkilileri; çocuk hakları, katılımı, çocukların ihtiyaçları hakkında daha fazla bilgi sahibi oldular ve bu bilgiyi gerçek hayatlarına yansıttılar mı?	
10. Eğitim, sağlık gibi temel hizmet alanlarında çocuklara yaklaşım ile ilgili gelişmeler var mı?	
11. Çocukların birbirlerine davranışı, kişisel bilgi ve sağlık durumları iyileşti mi?	

Çocuk Meclisi-Komitesi-Grubu için Çocuk Katılımı Göstergeleri

Bu göstergeler; çocukların kendilerini hazırlamaları veya parçası olmaları gereken süreçlere katılımını ölçmek, yetişkinlerin çocuklar ile katılımcı yöntemleri kullanarak kullanmadıklarını görmek ve çocuk ve yetişkinlerin hayatlarında yaratmak istediğimiz olumlu değişikliği anlamak için oluşturulmuştur.

1. Belediyenin çocuk hakları çalışmalarında çocuk katılımını pekiştiren girdileri izleme göstergeleri	
Gösterge	Notlar
Katılımcı yöntemler ile yapılan faaliyetler için ayrılan zaman (proje uygulama zamanı ve bunun dışında harcanan zaman)	
Bir ay içerisinde çocuk katılımı ve çocuk komitesi-meclisi-grubu vb. için ayrılan zaman ne kadar?	
Çocuklarla ortak çalışmalar için ayrılan zaman ne kadar?	
... (son üç aylık) sürede ... (5 konu) ya da daha fazla çocuk hakları konusunda faaliyet gerçekleştirildi mi?	
Her konu için ... (2 saat) süre harcandı mı? Harcanan süre arttı mı?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Çocuk katılımını güçlendirmek için bir faaliyet planı	
Her bir proje için ölçülebilir hedefler ve amaçlar var mı? Amaçlar çocuk katılımını içeriyor mu?	
Çocukların kapasitelerini ve bilgilerini arttırmak için değişik çocuk hakları konuları ile ilgili amaçlar ve zaman sınırlı plan var mı?	

Çocuk sorumlusu, projelerin (değişim) hedef ve amaçlarını, çocuk hakları ile ilişkilerini anlatabiliyor ve bunları genel kampanya hedefleriyle ve günlük hayatla ilişkilendirebiliyor mu?	
(Aklınıza gelen başka gösterge)	
Çocuk katılımı yöntemlerini kullanan uygulamalar	
Faaliyetler, çocukların yaş grubuna ve deneyimlerine uygun mu?	
Eğer eğitim veriliyor ise bilgiler taze mi, güvenilir kaynaklardan mı, sağlıklı mı?	
Çocuk sorumlusunun çocuk hakları ve katılımı konusunda bilgi seviyesi yeterli mi? Kendisini yeterli buluyor mu?	
Çocuk sorumlusu ve diğer yetişkinler, çocuk hakları ve katılımı ile ilgili gerektiğinde nereden bilgi alabileceklerini biliyorlar mı?	
Çocuk sorumlusu, çocuk katılımının günlük hayatla doğrudan nasıl ilişkili olduğunu her proje için söyleyebiliyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Çocuk sorumlularının katılımcı yöntem kullanma istekliliği	
Çocuk sorumlusu ve çocuklar çocuk hakları ve katılımı projesinde ele aldıkları konu ile ilgili bilgi edinmek için zaman harcıyor.	
Proje ile ilgili planlarda katılımcı yöntemler (ortak yaratılan hikâyeler, posterler, resimler, oyunlar) yer alıyor mu?	
Proje planlarında çocuklar ile proje konularını (çocukların yaptıkları araştırmaların, gözlemlerin sonuçlarını; faaliyetler için fikir üretme, geliştirmeyi; projelerin nasıl bir değişiklik yarattığını) tartışmak için zaman ayrılmış mı?	
Faaliyetler, hedef grubun yaş ve deneyim durumuna uygun mu?	
Çocuk sorumlusu bir katılımcı öğrenme ya da toplantı gerçekleştirme yöntemini (çocukların soru sorabildikleri, yanıt verebildikleri, elle tutulur deneyimler ile öğrenebildikleri, akıl yürütebildikleri, sorun çözme ve yönetsel karar verebilmeye olanak sağlayan, yaratıcı bir ortam) tarif edebiliyor mu?	
Çocuk sorumlusu, proje oluştururken bir katılımcı yöntem kullanmış mı?	
Çocuk sorumlusu, katılımcı yöntem ile geleneksel yöntem arasındaki farklar ile ilgili bilgi sahibi mi? Konuşuyor mu? Yarattığı değişikliğin farkında mı? Bunu diğerleriyle paylaşıyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
2. Çocuk katılımı süreci ile ilgili göstergeler	
Çocuklar ile iletişimde genel tavır katılımcı mı? Çocuğa birey olarak saygı ile mi yaklaşıyor?	
Çocuk sorumlusu çocuk katılımının projelere katılan çocuklar tarafından sağlıklı ve doğru şekilde anlaşıldığını gösterebiliyor mu?	
Çocuk sorumlusu, projelerin/faaliyetlerin genel hayata dair becerileri (planlama, sorunlara çözüm üretme, çözümleri ve sorunları sorgulama gibi) nasıl geliştirdiğini gösterebiliyor mu?	
Çocuklar projelere/şehrin yönetimine çocuk katılımı ile ilgili soru sorup yanıt verebiliyorlar mı?	

Çocuklar projelerde kendilerine düşen görevler ile ilgili geri bildirimde bulunabiliyorlar mı?	
Çocuk sorumlusu, her çocuğun anlayabileceği bir dil kullanıyor veya kullanabiliyor mu?	
Çocuk sorumlusu, projelerde, çocuklarla birlikte ve istekli şekilde, "eşit proje yürütücüsü" olarak görev alıyor mu?	
Çocuk sorumlusu, çocukların çocuk katılımı ile ilgili anlayışını derinleştirmek için katılımcı, eğlendirici ve yaratıcı yöntemler (kişisel örnek, hikâye, oyun, resim gibi) kullanıyor mu?	
Çocuk sorumlusu, katılımcı çocuk hakları veya katılımcı projeleri nasıl geliştirebileceğini anlatabiliyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Herhangi bir konu veya sorun alanı seçiliyor mu?	
Çocuk sorumlusu, çocuklara verdiği basit ev ödevleriyle veya görevlerle, çocukların, proje konusu ve çocuk hakları ve çocuk katılımının günlük hayatla bağlantısını kurmalarını sağlayabiliyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Bu sorun alanını etrafıca anlamak için katılımcı araştırma yapılıyor veya özendiriliyor mu?	
Çocuklar yaptıkları proje ve öğrendikleri konularla günlük hayatı ilişkilendirebiliyorlar mı?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Faaliyet planlaması ve iş bölümü yapılıyor mu?	
Çocuklar bir proje ile ilgili nasıl harekete geçtiklerini, projeden kimlerin yararlanacağını söyleyebiliyorlar mı?	
Proje gruplarındaki herhangi bir çocuk projeye nasıl katılabileceğini söyleyebiliyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Faaliyetler gerçekleştirilirken çocuklar hangi aşamalara katılıyor?	
Çocuk sorumlusu ve çocuklar bir proje ya da faaliyeti uyguladıklarında neler olduğunu anlatabiliyorlar mı?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Bir sorun ile karşılaştığında katılımcı bir ortamda tartışılıp soruna ortak çözüm getiriliyor mu?	
Çocuk sorumlusu ve çocuklar projenin/faaliyetin nasıl iyileştirilebileceği ile ilgili fikir verebiliyor mu?	
(aklınıza gelen başka gösterge)	
Bazı Etki Göstergeleri	
Çocuklar günlük hayatlarında kullanabilecekleri ve hayatlarını iyileştirecek bilgi sahibi oldular.	
Çocuk sorumlusu, projelere katılanlar, çocukların aileleri, il yetkilileri, il halkı; çocuk hakları, katılımı, çocukların ihtiyaçları hakkında daha fazla bilgi sahibi oldular, bu bilgileri gerçek hayatlarında uyguladılar.	
Eğitim, sağlık gibi temel hizmet alanlarında çocuklara yaklaşım ile ilgili gelişmeler oldu.	
Çocukların birbirlerine davranışı, kişisel bilgileri ve sağlık durumları iyileşti.	
(aklınıza gelen başka gösterge)	

Çocukların katılımı çerçevesinde yürütülen faaliyetler için örnek etki izleme ve değerlendirme göstergeleri

Aşağıdaki tablolar bu çalışmaların olası çıktı ve etkilerini değerlendirebilmeniz için genel bir fikir vermesi için hazırlanmıştır. Göstergeler, belirli faaliyetler ve amaçlanan değişim ile bağlantılıdır. İlerlemeyi gösteren değişimlerdir. Aşağıdaki göstergeler örnek olması için verilmiştir. Bu göstergelere eklemeye yapabilir veya planladığınız çalışmalar için başka göstergeler belirleyebilirsiniz.

Belirli faaliyetler sonucunda kaydedilen ilerlemeyi ve meydana gelen değişimi aşağıdaki göstergelerle izleyebilirsiniz.

Yapılan iş	Olası ilerleme göstergeleri (iyi ya da kötü yönde)	Olası değişim ve etki göstergeleri
Bilgilendirme toplantıları	<ul style="list-style-type: none"> • Çocuk katılımı konusunda diyalog <ul style="list-style-type: none"> o arttı ya da azaldı o nasıl anladınız? Artan e-posta trafiği? Telefon konuşmaları? Gözlediğiniz karşılaştınlabilir tavır? "Kaç kez?" sorusunu sorun! • Bir hak olarak çocuk katılımı konusunun ilde artmış olması <ul style="list-style-type: none"> o Gazete haberleri var mı? o Valilik ve Belediye düzeyinde artan ortak faaliyet var mı? • Yazılı veya basılı malzeme sayısında ve çeşidinde artış var mı? • Anahtar kişilerde veya çocuk sorumlularının tavırlarında ve davranışlarında değişiklik var mı? • Yerel kaynak veya fon desteği olmaya başladı mı? <ul style="list-style-type: none"> o Kaç kez oldu? o Koşulları ne idi? o Çocuklara destek olarak mı yoksa yetişkinlerin ilişkileriyle mi oldu? • Daha önce faaliyetlerinize katılmamış yerel kurum ve kuruluşlar veya temsilciler var mı? 	<ul style="list-style-type: none"> • Yeni bir yasal ya da yazılı yerel yönetim bildirisi var mı? <ul style="list-style-type: none"> o Genelge? o Çocuklar için açılan bölüm? • Değişiklikler uygulanıyor mu? • Çocuk hakları ve katılımı ile ilgili personel sayısında ve kalitesinde değişiklik var mı? • Çok uzun vadede: Çocuklar gerçekten şehrin yönetimine katılıyorlar mı?
Savunuculuk için Kapasite Geliştirme	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışmalardan doğrudan etkilenmesi beklenen çocuk ve yetişkinlerin beceri, kapasite, bilgi ve etkililiklerinin artması. • Projele doğrudan etkilenen kurum ve kuruluşların beceri, kapasite, bilgi ve etkililiklerinin artması. • İlde, kurum ve kuruluşlar arası hedef, amaç ve faaliyetlerde ortaklık artışı. • STK'lar ile görünür ortaklıklarda artış. • İl halkının çocuklarla yaptığınız faaliyetlerinden haberdar olup denetlemesi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Çalışmalarınıza katılan çocuklar, grup olarak ya da tek tek, ilde çocukların yaşamlarını ilgilendiren kararları etkiliyor. • Çocuk katılımı mekanizmaları (meclis, komiteler, gruplar) daha yerleşik ve yerel yönetimin bir parçası hâline geliyor.

Yapılan iş	Olası ilerleme göstergeleri (iyi ya da kötü yönde)	Olası değişim ve etki göstergeleri
Çocuk ve yetişkinlerin çocuk hakları ve katılımına dair savunuculuk kapasitelerini geliştirme	<ul style="list-style-type: none"> • Kişisel haklar konusunda daha fazla bilgi ve bilinç. • Çocukların kendi hakları konusunda değiştirmek istedikleri konular üstüne görev alıp planlama ve faaliyet düzenlemeleri. • İldeki karar verici kurumların çocuk hakları ve katılımı konusunu benimsemeleri ve işlerinin bir parçası olarak görmeleri. • İl yetkililerinin çocukların görüş ve düşüncelerini dinleme isteği. 	<ul style="list-style-type: none"> • İldeki sağlık, barmak, temiz içme suyu, yeterli yiyecek, eğitim gibi temel hak alanlarında verilen hizmet alanlarında sorunlar azalmaya başlıyor. • İlde alınan kararlar çocukların gerçek ihtiyaçlarını yansıtıyor.

Belirli alanlarda kaydedilen ilerlemeyi ve meydana gelen değişimi aşağıdaki göstergelerle izleyebilirsiniz.

Neredeki değişimi izliyoruz?	Olası göstergeler
Kurumsal ilişki ve itibar	<ul style="list-style-type: none"> • Projeden doğrudan ya da dolaylı etkilenen (hedef kitle) kişi ve kuruluşlarla görüşmelerin sıklığı ve içeriğinde değişim. Yeni fikirler ve faaliyetler üzerine tartışıyor musunuz? Sizden bilgi, tavsiye veya görüş alınıyor mu? • Kaç kişi ve kurum veya kuruluş ile görüştünüz? Toplantıların içeriği ve havası nasıldı? Aynı terimleri veya dili kullanmaya başladınız mı? • Projeden dolayı adınızı ve yaptıklarınızı duyan ve sizi arayan kaç kişi veya kurum var? Haklarınızda görüşleri ne kadar doğru? • Sizi yetkili bir kişi olarak görüyor ve yaptıklarınızı değerlendiriyorlar mı?
Medya (TV, radyo, gazeteler, dergiler, internet, vb.)	<ul style="list-style-type: none"> • Kaç haber kullanıldı, kaç röportaj veya görüşme yapıldı, hangi medya aracı çalışmalarınızı takip etti? • Yayımlanan haber içeriğinde değişim oldu mu, medyaya gönderilen davetlere yanıt verildi mi, medya çocuk hak ve katılımı dilini veya terimlerini doğru kullanıyor mu? • Web sitesi sayısında artış oldu mu?
Hedef kişi ve kurum veya kuruluşlar	<ul style="list-style-type: none"> • Projeden doğrudan yararlanan kişi ve kurumların bilgi ve davranışlarında değişiklik oldu mu? Üst ve orta düzey il yöneticilerinden gelen destek arttı mı? Çocuklar kendileri proje/faaliyet veya kampanya başlatıyorlar mı? Kurumlar ve kişiler kendilerini geri çekiyor ve çocukların kendilerinin karar almalarına izin veriyor mu? (Burada çocuk katılımı göstergelerine bakınız!) • Daha önceki çalışmalarda sorun alanı olarak görünen alanlarda iyileşme var mı?
Kamuoyu.	Çocuk hakları çalışmaları, çocuk meclisi-grubu-komiteleri, çocuk hakları ve katılımı ile ilgili ildeki genel hava nasıl? (bunun için ayrı araştırma yapmak gerekebilir!)

Neredeki değişimi izliyoruz?	Olası göstergeler
Uygulama	<ul style="list-style-type: none"> • İllerin nüfusu, çocuk nüfusu nedir? Kız, erkek, yaş, engellilik, eğitim, sağlık, kanunla ihtilafa düşme vb. durumları; yoğunlukların şehrin neresinde olduğu; verilen hizmetler (kanalizasyon, su, sağlık, eğitim, güvenlik) vb. hakkındaki istatistikler nasıl bir tablo sunuyor? • Söylemde değişiklik: Örneğin, hedef kişi ve kurum veya kuruluşların kullandığı dildeki değişiklikleri kaydetmek gerekir. Yaptığınız proje hakkında ne diyorlardı, proje sürecinde bu nasıl değişti, şimdi nasıl? Kullandığımız hak temelli dile yakınlaştılar mı? • Politika değişikliği: İldeki yetkililerin yaptıkları konuşmalarda politika değişikliğini gösteren neler var? • Artan bütçe, açık bir destek göstergesi olabilir; çocuk hakları ve çocuk katılımı çalışmalarına (meclis-komiteler-gruplar, uzman personel, yer, bilgilendirme araçları için vb.) bütçe ayrıldı mı? Kaynak yaratılıyor mu? Kaynak aranıyor mu? • Söylemdeki değişiklik hayata veya uygulamaya geçti mi? Çocuk hakları ve çocuk katılımı ile ilgili yeni yönetmelik, uygulama kılavuzu, iç yazışma gerçekleşiyor mu? (Burada çocuk katılımı göstergelerine bakınız!) • Yerel STK'lar çocuk hakları ile ilgili katkı veriyorlar mı? Katkının içeriği nasıl? Hangi STK'lar katkı veriyor? STK görüşleri dikkate alınıyor mu? Katılan STK sayısı nedir? STK'lardan alınan yardım nasıldır? • Yapılan işlerin izlenmesi gerekliliği ile ilgili görüşler nelerdir? • Toplantılara katılan çocuk, yetişkin, uzman, ... sayısı kaçtır? • Kaç değişik paydaş (belediye, hükümet kuruluşları, STK'lar, doktor, avukat, iş insanı...) katıldı? Diğer paydaşlarla kaç toplantı yapıldı? • Çocuk hakları veya katılımı meclisi veya grupları herhangi bir yerel, bölgesel ya da ulusal ağı katılıyor mu? Katılıyorsa kaç ağı katılıyor? • Komite yerel ya da ulusal STK'lar tarafından tanınıyor mu? • Destek mektup, duyuru, ortaklık anlaşması, vb. sayısı nedir? • Ortak proje sayısı kaçtır? • Karşılaşılan problemlere çözüm bulunduysa kaç çözüm bulundu? • Proje boyunca toplantı sayısı kaçtır? • Başarıyla sonuçlanan proje, faaliyet, kampanya sayısı kaçtır? • Fon bulma, kendi kendilerine buldukları fon, sayısı ve miktarı nedir? • Üretilen yazılı ve görsel veya işitsel materyal sayısı kaçtır? • Halka açık ve halkın katılımını içeren faaliyet sayısı kaçtır?

www.tbb.gov.tr

www.unicef.org/turkey